

Euskadiko **erlijio** **aniztasunaren kudeaketa** **positiboari** buruzko txostena

Euskadiko **erlijio** **aniztasunaren kudeaketa** **positiboari** buruzko txostena

Abendua 2015

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako
Idazkaritza Nagusia
Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritza

PRESIDENCIA
Secretaría General para la Paz
y la Convivencia
Dirección de Víctimas y Derechos Humanos

AURKIBIDEA

1. Sarrera.	6
2. Eskubideak, beharrak eta eskaerak.	9
3. Proposamenak.	18
4. Berehalako gomendio espezifikoak.	21
5. Intereseko dokumentuak eta loturak.	22
Eranskina. Euskal Autonomia Erkidegoko kultu-aretoen legearen aurreproiektua.	24

2015eko martxoaren 20an, Eusko Jaurlaritzak, lehendakariaren bidez, eta EAEn dauden erlijioen ordezkariak egin zuten topaketan, «Kulturen eta erlijioen arteko bizikidetzaz gizarte anitz, integratu eta integratzailean» gaiari buruzko adierazpen instituzionala egin zuen¹.

Adierazpen horren esparruan azaldu zuten Ignacio Ellacuria Gizarte Fundazioari eta Deustuko Unibertsitateko Giza Eskubideen Institutuari eskatutako enkargua, erlijioen arteko bizikidetzarako politika publikoei buruzko gomendio-txostena egitekoa. Enkarguak aditu-talde baten dinamizazioa barne hartzen zuen txostena egiteko. Gainera, beste jarraibideetako bat izan zen aditu-taldeak lana egiteko euskal gizartean dauden erlijio-sentsibilitate desberdinekin hitz egitea.

Denbora horretan zehar, Adoración Castro Jover, Amelia Barquin López, José L. Villacorta Núñez, Miguel González Martín, Saioa Bilbao Urkidi, Eduardo J. Ruiz Vieytez eta Gorka Urrutia Asuak osatutako taldeak hainbat batzar egin ditu, dokumentu honetako ataletan jasotako gaiak identifikatzeko. Prozesuan zehar, erlijio-gutxiengoen arteko alderaketa ere egin dute.

Lanaren emaitza dokumentu honetan agertzen da, bost ataletan egituratuta. Lehenik eta behin, sarreran, proposamena gidatu duen aniztasunaren kudeaketa-eredua azaltzen da. Bigarren, gizarte- eta erlijio-errealitateak eragiten dituen eskubide, behar eta eskaerak identifikatu eta adierazi dira. Ondoren, aurreko ataletan jasotako gai gehienak kudeatzeko proposamen zehatz batzuk aipatzen dira, banan-banan. Laugarren ataletan premiaz aztertu beharrekotzat jotako sei gai garrantzitsuenak hautatu dira. Azkenik, txosten honetako erlijio-aniztasunaren kudeaketa publikorako zenbait dokumentu erabilgarri izendatzen ditu.

¹ https://euskadi.eus/r48-notpazco/es/contenidos/noticia/2015_03_20_25297/es_25297/25297.html

1. Sarrera:

Aniztasuna kudeatzeko eredua

Ukaezina da euskal gizartean badagoela erlijio-aniztasuna. Erlijio-aniztasuna gero eta handiagoa da, migrazio-fluxuen eta erlijio-askatasunaren eskubideaz baliatzearen ondorioz. Izan ere, erlijio-askatasunak barne hartzen du erlijioz aldatzeko eskubidea, aniztasuna kudeatzeko politikak eta aniztasuna kontuan hartuko duten arauak exijitzen ditu, pertsona guztientzako askatasun bera bermatze aldera, betiere, legeak ezarritako muga-barruan.

Erlijio-aniztasuna kudeatzeko zentzuzko proposamenak egiteko, hasierako oinarriak argi eduki behar dira. Bi dira funtsean: batetik, aniztasuna kudeatzeko aukeratuko den eredua zehaztea, eta bestetik, Espainiako Konstituzioan era inplizituan jasotzen den Estatuaren eta erlijioen arteko harreman-eredua zein den adieraztea. Bi parametro hauek bideratuko dituzte txosten honetan egingo diren proposamenak.

Kultura-artekotasuna, aniztasuna kudeatzeko eredua

Europako Kontseiluak eta Europar Batasunak agerian jarri duten bezala, Europan kultura-artekotasunaren ereduaren alde egin da, hots, erreferentziako oinarri politikotzat aniztasun kulturala duen ereduaren alde, eta aniztasunaren kudeaketa-eredu asimilazionistak bereizten dituen balio liberaletako batzuk barne hartzen baditu ere, badauzka kultura-artekotasuneko osagaiak ere; besteak beste, desberdintasunaren aintzatespena. Eredu horrek ezaugarri du, batetik, Demokraziak, Zuzenbidezko Estatuak eta Oinarrizko Eskubideek osatutako egitura politikoa eta juridikoa, herritar guztiek onartu beharreko balio komunez osatutako euskarriak; bestetik, desberdintasunaren aintzatespenak integratutako egitura politikoa eta juridikoa. Orobat, desberdintasuna barne hartzen lagundu eta gizarte-kohesioa bultzatzen duen tresna bat da kultura-arteko elkarrizketa.

Kultura-artekotasuna eredu interaktiboa da eta alor politiko-sozialean du bere ekintza-eremua. Bertan, batetik, eragile publikoak dira subjektu aktiboak; bestetik, gizartea. Biek elkarri eragiten diote aniztasunean bizikidetzan ahalbidetzeko, batak bestea aintzat harturik eta onarturik. Ereduak arrakasta izateko, egiturazko aurre-baldintzak zein berdintasunezko eskubideak aintzatesteko aurre-baldintzak egon behar dira; kultura-artekotasuneko elkarrizketa berdinen artean gertatzen bada soilik egongo baitira behar diren baldintzak aniztasunean eta gizarte-kohesioan elkarrekin bakean bizi ahal izateko.

Beraz, bi ikuspegi hartu behar dira kontuan: lehenik, egiaztatu beharko da ea betetzen diren eredua ezartzeko behar diren aurre-baldintzak; hau da, ea funtsezko eskubideen erabilera berdintasunaren arabera egiten den. Horrela, berdintasuna eta diskriminazio-eza bihurtzen dira desberdintasunaren aintzatespen-maila kontrolatzeko tresnetako bat, pertsonaren ezaugarri bereizgarriek eragindako diskriminazioa ekidinez. Diskriminazio-ezaz arduratzeaz gain, ordenamendua malgutzeko tresna juridikoetara jo behar da, egoera bereizgarriak zentzuz eta behar bezala jaso ditzan. Arau orokorraren salbuespenak aipa daitezke tresna horien artean, betiere, behar bezala justifikatuta edo zentzuz moldatuta. Teknika hori Espainiako ordenamenduan dago, abenduaren 30eko 62/2003 Legea 2000/78 Zuzentarauarekin bat etortzeko egokitu baitzen. Hala ere, desgaitasun-balizkoak bakarrik hartzen ditu kontuan, eta beste balizko batzuk ere kontuan hartzea komeniko litzateke; orobat, botere publikoek egindako ekintza positiboak ere aipatu beharko litzuzke.

Aniztasuna aintzat hartzeak, diskriminazio-eza eta ordenamenduaren malgutasuna babesteaz gain, babes handiagoa ere eskatzen du sarritan. Hala ere, egia da aniztasunaren eskubidea ez dela eduki espezifiko eta berezituarekin aitortzen, ez Erromako Hitzarmenean, ezta Europar Batasuneko Oinarrizko Eskubideen Gutunean ere. Era berean, egia da, Europako Kontseiluaren esparruan, Giza Eskubideen Europako Auzitegiak bizimodu jakin baten arabera bizitzeko eskubidea aintzatesi duela, Erromako Hitzarmenean agertzen diren beste eskubide batzuen bidez, hala nola jabetza-eskubidearen edo bizitza pribaturako, familia-bizitzarako edo etxebizitza izateko eskubidearen bidez.

Bigarrenik, aniztasuna aintzatesteko beharrezkoa den aurre-baldintzetako bat arauzko oinarria bada ere, ez da nahikoa. Aniztasunari bide emateko baldintzak sortzeko ekintza eta programa politikoak gauzatu

behar dira. Gainera, gizarte-eragileek ere parte hartu behar dute. Azken urte hauetan, eremu politiko-sozial horretan gehitu da ekintza politikoa, hain zuzen. Ekintza politiko hori dokumentuetan zehaztu da, eragile publikoei eta gizarte-eragileei jardunbide egokiak hartzen laguntzeko asmoz, parte hartzen duten sektoreen sareko lana eta gero eta gehiago erabiltzen diren *soft law* tresnak (gidak, ekintza-protokoloak, jardunbide egokiak, etab.) sortuz, oinarritzko eskubideak berdintasunean erabiltzeko beharrezko diren oinarritzko baldintzak sortzen laguntzeko katebegia sortzen baitute.

Dena den, egia da Espainiako Zuzenbidean ez dagoela aniztasunari buruzko eskubide espezifikorik, beste eskubide batekiko eduki berezituarekin; egia da, halaber, Konstituzioan jasotako balioetan oinarritzen dela norbanakoa edo norbera kide den taldea bere ezaugarri bereizgarrien arabera desberdin tratatzeko ideia, 1978ko Espainiako Konstituzioaren 1. artikuluan hain zuzen, askatasuna, berdintasuna eta pluralismoaren balioekin batera. Gainera, Espainiako Konstituzioaren 16. artikuluan ideologia- eta erlijio-askatasunerako oinarritzko eskubidea aintzatesten da; horixe da, hain zuzen, aniztasunaren iturburu eta oinarri nagusienetako bat, eta bertan sartzen dira kultura eta erlijio jakin bati lotutako nortasun pertsonalaren adierazpenak. Gehienetan gatazka kulturalen jatorria erlijio-desberdintasunen interpretazio zehatz batzuk izaten dira. Kultura-artekotasuna gizartea aberasten duen osagaia da, eta baita hezkuntza-sistemaren helburuetako bat ere, eta hala dago jasota Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 2/2006 Lege Organikoaren 2. artikuluan. Azkenik, ez da ahaztu behar berdintasun materialaren printzipioak aniztasunaren babesa dakarrela nahitaez, eta diskriminazio-ezaren debekuak berori indartu dezakeela. Ez desberdintzeak eragindako diskriminazioa Giza Eskubideen Europako Auzitegiak aintzatesti du 2000ko apirilaren 6ko Thilmmenos Greziaren aurka kasuan. Hala ere, Espainiako Konstituzio Auzitegiak hainbatetan ezetsi du ez desberdintzeak eragindako diskriminazioa kontuan hartzeko aukera².

Aniztasuna kudeatzeko Espainiako ereduaren kultura-arteko joera argi eta garbi antzeman daiteke Estatuan, autonomia-erkidegoetan zein tokian bertan azken urteotan burutu diren ekintza politikoko tresnetan.

Estatuan, Herritartasunerako eta Gizarteratzeko Plan Estrategikoak aipatu behar dira. I. Planaren (2007/2010) ekintza estrategikoak 3 printzipio ditu inspirazio-iturritzat: 1. Berdintasunaren eta diskriminazio-ezaren printzipioa. 2. Herritarrak. Gizartearen eraketan parte-hartze aktiboa izatea funtsezkotzat hartzen da gizarte-kohesiorako. «Gizalegezko hiritartasuna» kontzeptua hartzen da oinarritzat, Europako Batzordeak 2000. urteko azaroan egin zuen adierazpenean proposatutakoaren antzekoa. 3. Kultura-artekotasuna «Espainiako eta Europako pluralismoari berezkoak zaizkion balio eta aberastasunetako bat» bezala ulertuta eta «kultura ezberdinetako pertsona eta taldeen arteko harremana zuzendu behar (...) duen oinarritzko eredu gisa eratuta, partekatutako konstituzio-printzipioetan oinarritutako gizarte-kohesioa eta aniztasunarekiko errespetua eta balorazio positiboa, biak batera, bermatze aldera» (184.or). II. Planak (2011/2014), aurreko plana inspiratu zuten printzipioei eusten die: berdintasuna bultzatzen duen gizarteratzea, «gizarte eta ekonomiaren arloan berdintasun handiagoa duen gizartea ahalbidetzeko behar diren baldintzak sortzeko prozesua azpimarratuz» (86. or).

Halaber, Espainian Zibilizazioen Aliantzarako I (2007-2009) eta II. (2010-2014) Plana aipatu behar dira. Bi planek kulturen arteko elkarrizketara bideratzen dituzte beren estrategiak, Zibilizazioen Aliantzarako Nazio Batuen goi-ordezkariek egindako proposamenari jarraituz. Plan hauekin lankidetzan ari diren erakundeen artean, erlijio-aniztasunaren arloan Pluralismo y Convivencia Fundazioak egindako lana azpimarratu behar da bereziki, Espainiako Erlijio Aniztasunaren Behatokia sortu baitu. Behatokiaren bidez, hainbat ekimenekin, erlijio-aniztasunaren errealitatearen ezagutza hedatu nahi da, dauzkan beharrak ezagutarazi eta arazoak konpontzen lagunduko duten tresnak sortu.

Espainiako gobernu ezberdinen sentsibilitatea eta erlijio eta kulturen arteko elkarrizketaren sustapenean izan duten parte hartzea, beste behin ere, agerian jartzen da Espainiak, Austria eta Saudi Arabiarekin batera kide fundatzaile gisa KAICIIDen sorreran (Erlijioen eta Kulturen arteko Elkarrizketarako Zentroa) egindako lanean. Erakunde independente honek Vienan du egoitza eta bertan inauguratu zen 2012ko azaroaren 26an. Zentroaren helburua da erlijioen eta kulturen arteko elkarrizketa bultzatu eta lankidetzan, aniztasunarekiko errespetua, justizia eta bakea sustatzea.

² STC 117/2006 epaia, apirilaren 24koa, zuzenbideko oinarrietan, aurreko epaietan oinarritzen da, eta berretsi egiten du 14. artikuluan babes-gunetik kanpo geratzen dela «ez desberdintzeak eragindako bereizketa». Halaber, adierazten duenez, berdintasun-printzipioak «ez du tratu-desberdintasunerako eskubiderik ematen, ezta balizko desberdinen arteko bereizketa falta babesten ere, eta beraz ez dago «arauaren arabera tratu desberdinarekiko eskubide subjektiborik». Bertan, aurreko epaiei egindako aipamenak aurki daitezke.

Helburu estrategiko hauek ditu, besteak beste:

- Erlijio eta kulturen arteko elkarrizketaren arloan ezagutza sortu, garatu eta hedatzea.
- Desberdintasunarekiko errespetua landu eta sustatzea elkarrizketaren bidez.
- Zubiak eraikitzea, gatazka konpondu eta taldeen arteko lankidetzak sustatzeko.

Autonomia-erkidegoen esparruan, Euskadiko 2012ko azken Immigrazioaren, kultura-artekotasunaren eta herritartasunaren Plana aipatu beharra dago, guri interesatzen zaigun alderdiari dagokionez. Plan horretan, Immigrazioari buruzko aurreko planetan ez bezala, «kulturen arteko bizikidetzak» esaldia agertzen da. Planean, gizarteratzea eta bizikidetzak nabarmentzen dira, harrera baino gehiago, izan ere, «elkarrekin» bizitzeko beharra azpimarratzen du euskal gizartearen moduko gizarte anitz eta pluralean gizarte-kohesioa bermatzeko. Horregatik, Planaren izenburuan «kulturen arteko bizikidetzak» esamoldea agertzen da.

Arlo arauemaileari dagokionez, abenduaren 5eko 12/2008 Legeak, Gizarte Zerbitzuei buruzkoak, hitzaurrean eta 7 c) artikuluan, ekitate eta berdintasunaren printzipioari buruz, aipatzen du, euskal herri-administrazioek kultura-artekotasunaren ikuspegia txertatuko dutela beren ekintzetan. Halaber, Euskal Autonomia Erkidegoko gizarte-zerbitzuen erabiltzaileen eta profesionalen eskubide eta betebeharren gutuna, eta iradokizunen eta kexen araubidea onartzen duen apirilaren 6ko 64/2004 Dekretuak 5.2 C artikuluan adierazten duenez, duintasun-eskubidearen benetako erabilerak berekin dakar «pertsonak dituzten beharrei eta, ahal den neurrian behintzat, zaletasun edo lehentasunei errespetu osoa ematea, kultura- eta erlijio-alderdiei begiratuz, (...) era berean, inongo diskriminaziorik ez jasatea(...) sinesmena edo ideologiagatik (...)». Urriaren 6ko 185/2015 Dekretuak, Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemaren prestazio eta zerbitzuen zorroari buruzkoak, ez du indargabetu, eta, beraz, indarrean dago aipatutako Dekretuan ezarritakoarekin bat datorren guztian.

Era berean, autonomia-erkidegoen eremuan, Kataluniako autonomia-erkidegoak egindako lana azpimarratu behar da, aniztasunaren arloko ezagutza eta prestakuntza hedatu baitu hezkuntza-gidaliburuen bidez (*Guia per al respecte a la pluralitat religiosa en l'àmbit hospitalari*, *Guia per al respecte a la diversitat de creences en l'àmbit funerari*, *Guia per al coneiximent de la diversitat religiosa adreçada als serveis policials de Catalunya*) autonomia-erkidegoan dagoen erlijio-aniztasuna ezagutaraztea beharrezkoa izan daitekeen hainbat arlotan.

Tokiko gobernuaren eremuan, kultura-arteko politikak agerrarazi dira Kultura Arteko Hirien Espainiako Sarean (RECI) Espainiako gero eta udalerrri gehiago sartzen ari direlako eta hirian Giza Eskubideen Europako Gutuna sinatzen dutelako. Gutun hau agiri arauemailea da, eta hirian giza eskubideen erabileraren aldeko baldintzak sortzeko udalerriek duten protagonismoa sustatzen du. Sare hauetan sartzeak eragina du udalerriek antolatzen dituzten jardueretan, kultura ezberdinen arteko topalekua bilatzeko eta hainbat programen bidez gure udalerrian bizi diren kulturak ezagutarazteko. Euskal Autonomia Erkidegoan Kultura-arteko hirien sarera sartu dira Bilbo, Donostia eta Getxo.

Laikotasun positiboa, Estatuaren eta erlijio-konfesioen arteko harreman-eredua

Espainiako Konstituzioaren 16.3 artikulua hau dio: «Erlijio batek ere ez du izango estatu-izaerarik». Eredurik ez da zehazten, baina esaldi honen bidez Estatu eta erlijioen arteko banaketa aipatzen du. Konstituzio Auzitegiak eredia ez-konfesionaltzat hartu du, eta otsailaren 15eko STC 46/2001ren ondoren, laikotasun positibotzat, termino hau erabiltzen baita ez-konfesionaltasunaren sinonimo moduan. Adiera bien artean dauden desberdintasunak aztertzen hasi gabe, auzitegi horrek laikotasun positiboa esamoldea zein zentzutan erabili duen azaltzen saiatuko gara. Konstituzioan, batetik EKren 16.3 artikulua hartzen du euskarriztat, horren arabera «Estatuak eta botere publikoek egitate erlijiosoaren aurrean abstentziosko edo neutraltasunezko jarrera hartu behar dute, eta berekin dakar erlijio batek ere estatu-izaerarik ez izateko agindua (...)». Bestetik, Konstituzioaren Testuko 9.2 artikulua arabera, «botere publikoek ezartzen diren norbanakoaren eta berak osatzen dituen taldeen askatasuna eta berdintasuna bultzatzeko jarduerak-gidalerroa, eta baldintza egokiak sortuko dituzte benetakoak eta eraginkorrak izan daitezen, ez benetako edukirik gabeko adierazpen hitsak». (7.OJ).

Beraz, 16.3. artikuluan aipatzen den erlijioen arteko lankidetzaren 9.2. artikulua zehaztapen gisa hartu behar da. Artikulu horrek betebeharrak positiboak dakartza botere publikoentzako, erlijio-askatasunaren erabilera berdina ahalbidetuko duten baldintzak sortzeko. (4. Oinarri Juridikoa).

Erljio-sinesmenekin izango duen lankidetzaren muga laikotasunaren lehenengo osagaiak zehazten du, hots, Estatuaren eta erlijioen arteko banaketak. Banaketa horrek behartuta, botere publikoek ezingo dute bat egin erlijio bakar batekin ere. Konstituzio Auzitegiaren esanetan, «helburu erlijiosoen eta Estatuaren helburuen arteko edozein nahasketa galarazten du» (STC 177/1996) eta ez da esku hartuko erlijio-askatasunaz baliatzeko beharrezkoa ez baldin bada.

Laburbilduz, laikotasun positiboak, bermatu egiten du, erlijio-askatasuna berdintasunez erabiltzea botere publikoaren betebeharrak positibo bidez, eta esku hartu beharko dute askatasunaz baliatzeko baldintzak sortuz eta oztopoak kenduz. Hala ere, ezin izango dute erlijioarekin bat egin sinestun eta sinesgabeen arteko berdintasuna bermatzeko.

2. Eskubideak, beharrak eta eskaerak

Atal honen helburua da erlijio-aniztasunaren eta bere kudeaketa publikoaren arloan EAEn dauden arazo nagusienak banan-banan aipatu eta labur-labur deskribatzea, horiei buruzko gai garrantzitsuenak kontuan hartuz. Arazo zehatzak identifikatzea eman beharreko urratsa da, bete gabeko behar, eskaera eta eskubideak betetzeko gomendio jakinak egin baino lehen. Horretarako, hurrengo orrialdeetan, bildu eta labur-labur deskribatu ditugu EAeko erlijio-erakundetan sortutako arazoak, eskaerak eta beharrak, eta baita egun guztiz erabiltzen ez diren arau-esparruan jasotako eskubideak ere.

13 gai nagusitan egituratu da bilduma eta horien barnean azpi-gai batzuk daude. Atal honen helburua arazoak azaltzea besterik ez da. Arazoek izan dezaketen konponbiderako proposamenak 3. atalean bildu ditugu.

2.1. Errealitate sozio-erlijiosoari buruzko ezjakintasuna

Aipatu behar dugun lehenengo kontua Euskal Herriko errealitate sozio-erlijiosoari buruz dagoen ezjakintasun orokorra da. Ezjakintasun horren barnean daude, batetik, errealitate berri samar honen presentzia sozialarekin lotutako gaiak, eta bestetik, herri-administrazioaren estamentuen aintzatespen formaletik ondorioztatzen diren beste alderdi batzuk.

Ezjakintasun bikoitz honek hurrengo orrialdeetan agertzen diren arazoak sortzen ditu, neurri handi edo txikiagoan ondorio zuzenak baitituzte erlijio-aniztasunaren kudeaketa publikoan.

Arazoak sortzen dituzten alderdirik gehienak erakundearen aintzatespen handiena duten erlijioek proposatzen dituzte: kristautasun ebanjelikoak eta islamak. Burututako ikerketen bidez eta EAeko erlijio-erakundee-tako ordezkarietako egindako kontsulten bidez elementu jakin batzuk identifikatu dira eta hauek dira identifikatutako elementuetako batzuk:

1. *Errealitate sozio-erlijiosoa agerian jartzea*: EAeko errealitate sozio-erlijiosoari buruzko proiektzio publiko edota sozial oso txikia dago. Estatuan, ez da errealitate hau landu duela gutxira arte. EAE osoan, ekimen oso gutxi daude Euskadiko erlijio-erakundeak zeintzuk diren, non dauden eta horiei buruzko informazioa jakinarazteko. Hauek dira ekimenetako batzuk: udalerrietako mapetan gurtza-zentroak jartzea (adibidez, Bilboko autobus-markesinetan) edo Udalen batek bere web-orrian ireki duen guneko espezifikoa (Irungo Udalak, adibidez)³.

³ Sistematikoki burututako lehenengo ekimena Pluralidades latentes. Minorías religiosas en el País Vasco” argitalpena izan da. Honako esteka honetan deskargatu daiteke: http://www.observatorioreligion.es/upload/57/33/Pdf_interactivo_Euskadi.pdf

-
2. *Bere izaera juridikoari buruzko ezjakintasuna*: herri-administrazioaren sektore batzuetan badago ezjakintasun-apur bat erlijio-erakundeen izaera juridikoari buruz, batez ere Erakunde Erlijiosoan Erregistroan beren inskripzioari buruzkoak. Beraz, ez dakite erakunde horiek erregistroan inskribatu ondoren duten izaera juridikoa zein den⁴, horrexek ematen die, hain zuzen, herri-administrazioarekin eta beste erakunde batzuekin elkarrizketak izateko izaera juridiko nahikoa.

2.2. Erlijio erakundeen eta herri administrazioaren arteko harreman instituzionalak eta elkarrizketa

Oro har, aipatu beharra dago, ez dagoela parte hartzeko eta/edo elkarrizketarako kanal argirik herri-administrazioaren eta erlijio-erakundeetako, batez ere katolikoak ez diren artean. Aurreko atalean adierazi den bezala, errealitate sozio-erlijiosoari buruzko ezjakintasunak eragina du gai honetan, eta baita gai honetako arau-esparruari buruzko ezjakintasunak ere, komunikazio-kanal horien ezarpena eragozten baitu. Dena den, hau ez da eremu edo leku guztietan gertatzen, batzuetan ekimenak egin dituzte erlijioetako ordezkarien eta herri-administrazioaren arteko elkarrizketarako bideak pixka bat lantzeko (adibidez, Eusko Jaurlaritzaren Giza Eskubideen Zuzendaritzarekin⁵, Bilboko Udalarekin edo Irungo Udalarekin⁶). Ondoren, gai horietako batzuk zehaztasun gehiagorekin aztertuko ditugu.

1. Erlijio-erakundeetako ordezkariak *parte hartzeko lekuen eta presentzia-guneen gabezia* edo eza antzematen da (beren izenean edo beste gizarte-erakunde batzuk ordezkatzeko) herri-administrazioa eta erakunde hauek elkarrizketan aritzeko beren leku propioak, zein orokorrak. Komunikaziorako eta elkarrizketarako biderik ez izateak eta erakundeen ordezkariak nortzuk diren argi ez jakiteak, erakunde bien arteko komunikazioa eragozten du eta beharrezkoak ez diren arazoak sortzen ditu egoera jakinetan. Batzuetan, berariazko partaidetza-mekanismoak sortzeko aukera proposatu da, baina berez, gutxitan abiarazi dira, eta izan dituzten emaitzak oso desberdinak izan dira⁷.
2. Funtzionario publikoek errealitate hau ez dutela ezagutzen antzematen da, ezta auzi erlijiosoa erregulatzeko duen araudia ere. Ezjakintasun honek oztopatu egiten du arlo honetan parte hartzen duten eragileen arteko elkarrizketa. Bestalde, eremu bateko eta besteko solaskide nagusirik ez egoteak edota nortzuk diren ez jakiteak oztopatu egiten ditu harremanak eta egoera hauentzako ordezkariak proposatzea.
3. Erakunde erlijiosoak *ekitaldi publikoetan*. Oso ekitaldi publiko gutxitara joaten dira erakunde erlijiosoak, eta joaten diren bakarrak eliza katolikoaren ordezkariak edo erlijiosoak dira. Horrek nolabaiteko desoreka sortzen du erlijio katolikoaren eta lurraldean dauden gainerako erlijioen artean.
4. Kargu publikoak erlijio-erakundeen *ospakizun-ekitaldietan*. Aurreko egoeran gertatzen den bezala, herri-administrazioaren ordezkariak ospakizun erlijiosoetara edo oinarri erlijiosoa duten ospakizunetara joaten direnean, Eliza katolikoaren ospakizunetara joaten dira. Katolikoak ez diren erlijio-erakundeekiko konparaziozko bidegabekeria katolikoak ez diren erlijio-erakundeetako ordezkarietako batzuek azpimarratu ohi dute. Jaiegunen tradizioak baliatzeak, adibidez, eta beste erlijio batzuetako ekitaldirik ez egoteak nolabaiteko nahastea sortzen du Estatu ez-konfesionalaren ikuskerari buruz. Labur esanda, guztiz erlijiosoak diren ospakizunetara agintari publikoak egoteak nahasmena sortzen du, kontuan hartzen bada konfesionaltasun-ezaren edo laikotasun positiboaren printzipioetan oinarritu behar dela agintari publikoen jarduna.

4 <http://maper.mjusticia.gob.es/Maper/RER.action>

5 Ikusi: <https://www.euskadi.eus/informacion/dh-diversidad-religiosa/r48-pazconte/es/>

6 Ikusi: http://www.irun.org/caste/1vivir/diversidad_religiosa.asp

7 Bilbon, erlijio-aniztasunaren partaidetza-mahaia, esaterako, ez zuen arrakastarik izan, gurtza-zentroei buruz HAPOn ezartzen den araudia aldatzeko proposamenengatik. Komunikazio-kanalak antolatzeko Irungo Udalaren beste esperientziak martxan dirau.

2.3. Inguru sozialarekiko hartu emanak: bizilagunak eta komunikabideak

Euskal gizarteak erlijio-aniztasunari buruz duen hautemateak eta iritziak eragina du publikoki kudeatzeko moduan. Erlijio-erakundeen, fededunen eta auzokideen artean sortzen diren gizarte-harremanak, oro har, nahiko positiboak dira. Hala ere, orokorrean, erlijio gutxiengoaren gizarte-proiektzioak zailtasunak sortu ohi ditu, eta ondorioz, zailtasunak antzematen dira erlijio-aniztasuna gure gizartearen beste ezaugarrietako bat bezala hautemateko. Horri buruz, azpimarratu daitezkeen elementuetako batzuk estereotipo eta aurreiritziekin lotuta daude, gehienak, herritarrek, oro har, duten informazio-faltak edo informazio txarrak sortutakoak. Hautemate hauek areagotu egiten dira erlijio batzuetan bereziki, islamiar komunitatean, esaterako. Hurrengo lerroetan gai hauei buruzko osagai eta arazo nagusiak bildu dira.

1. *Erlijio-aniztasunari buruz gizarteak duen hautematea*: Euskal gizarteak oso jarrera ezberdinak ditu erlijio-aniztasunari buruz, erlijio bat eta bestearekiko dauden hautemateak oso ezberdinak baitira. Balioespen onenetakoa duten erlijioak kristau jatorrikoak dira, eta balioespen onena duena Eliza katolikoa da. Gainerako erlijioek, balioespen positiboak badute ere, balioespen orokorra kristau jatorria duten erlijioena baino txarragoa da (Erlijio-aniztasunari buruzko ikerketa monografikoa 2012⁸).
2. *Arazo zehatzak, NIMBY efektua, esaterako*⁹: NIMBY efektua dela eta azken urteotan sortutako arazo nagusienak ez ditu behar bezala konpondu herri-administrazioak, eta dena den, zentzu askorik ez duten esku-hartzeko moduak burutu dituzte. Herri-administrazioak eman dituen erantzunak ez dira oso erreaktiboak izan, eta beraz, ez zaie heldu aurreikuspen egokiarekin. Fenomeno honi buruzko zantzurik nabarmenena gurtza-zentroen irekiera da. Gai hau aurrerago aztertuko dugu. Auzokideen eragozpenak izan ohi dira hainbat lekutan, erlijio gutxiengoaren gurtza-zentroak ez irekitzeko erabili ohi den arrazoi nagusietako bat. Bizikidetzaren bermatu eta auzokideen arazoak murrizteko beharra irizpide objektibo eta zentzuzkoetan (eta arrazoiuetan) oinarritu behar da. Baina hau, begi-bistakoa denez, ez da gehienetan gertatzen. Auzokideek dauzkaten argumentu nagusiak zeintzuk diren aztertu behar da. NIMBY efektua, sarritan, udal-kudeaketaren esparru ugariaren kudeaketa publikoarekin batera gertatzen den arazoa da.
3. *Errealitate sozio-erlijiosoari buruzko informazioaren trataera globala*: Erlijio-gutxiengoek jakin badakite komunikabideen *informazio-objektu* direla, beren tradizio eta ohiturek gizarte honen testuinguruan duten nolabaiteko exotismoagatik (kasu honetan, ortodoxoek pazko-jaieguna ospatzeko dituzten berezitasunak aipatzen dira). Talde bat ohikoa denetik aldentzen bada, komunikabideetan gehiago agertuko da, eta horrek alderdi positiboak eta negatiboak ditu. Komunikabideen jardunarekiko ardura kristau ebanjeliko, musulman eta kristau ortodoxoen artean sortzen da bereziki. Eskandaluzkoa izan daitekeena komunikabideetan errazen agertzen dena izan daiteke, eta gainera orokortzeko joera dago («arrunta balitz bezala hitz egin»). Beraz, talde edo pertsona isolatuak duen portaera deigarri edo probokatzailera kolektibo osora zabalduko da erraz-erraz, eta gutxiengo erlijioso guztien ezaugarriaren zati bihurtuko da herritar guztien imajinarioan, komunikabideen presentzia boteretsuaren bidez. Testuinguru honetan jarduten dute komunikabide sozialek, eta gutxiengo erlijiosoaren hautematearen arabera, muga eta aurreiritzi horiek gainditzen lagundu beharrean, alderantzizkoa egiten dute, hau da, muga eta aurreiritzi eutsi eta zabaldu egiten dituzte. Horrek defentsa eta mesfidantzazko jarrera eragiten du. Jarrera negatiboek indar handiagoz eta maizago agertzeko joera dute komunikabide sozialean eta orduan sortzen da orokortze-fenomenoa. Gai hau lege-ikuspuntuan agertzen ez bada ere, badauka zerikusia bizikidetzarekin eta gutxiengoaren talde horiek eduki dezaketen irudi publikoaren eraikuntza egokiarekin, batez ere aurreiritziek sortutako desabantaila-egoerak hartu ohi direla oinarritzat kontuan hartuta.
4. *Komunikabide publikoak eta erlijio-erakundeak*. Telebista publikoari dagokionez (EiTB), orain dela urte batzuetatik hona, erlijio batzuei buruzko programak garatzeko espazioak ematen ari da, Estatuarekin dituen lankidetzaren bidez. Programa hauek ikusle gutxiako orduetan ematen dituzte.

⁸ Ikerketaren esteka: https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/dh_diversidad_religiosa/es_def/adjuntos/12tef1-diversidad_religiosa_es.pdf

⁹ NIMBY: *Not In My Back Yard* («Nire atze-patioan ez»)

2.4. Hirigintza plangintza eta kudeaketa

Zalantzarik gabe, hauxe da osagai garrantzitsuenetakoa erlijio-aniztasunaren kudeaketari dagokionez, izan ere, batetik, gutxiengo erlijiosoen behar eta eskaera nagusienetako bat da, eta bestetik, baita gizartean eta erakundeetan arazo gehien sortzen dituen ere.

Erljio-komunitatea osatzen duen giza taldeak topagune bat behar du, erlijio-jardunbideak partekatzeko, antolatzeko, harreman formalak eratzeko eta harreman informalean garapena ahalbidetzeko. Harreman hauek gabe, talde erlijiosoak ez du komunitate bizi bat osatuko. Bestalde, gizarte-inguruarekin duten harremanak, ezagunak izateak eta elkarri eragiteko aukera izateak topalekuen edo biltzeko zentroyen beharra dakar. Egun, leku hauek ez dira fisikoak bakarrik (gizarte-sareek eta komunikazio birtualak esker, duela gutxira arte ezezagunak ziren elkarrekintza-motak eta presentzia-motak ahalbidetzen dituzte), baina benetan, lokalaren talde erlijioso jakin bat dagoela ikusarazten dio gizarteari kokapen fisikoak eta gizarte-elkarrekintza oso esanguratsua ahalbidetzen du. «Aurrez aurre» elkartzeak elkar ezagutza eta aintzatespena bultzatzen ditu, eta oinarrizkoa da gizarte-harremanetarako eta konfiantzak sortzeko.

Testuinguru honetan, ulertzekoa da talde erlijiosoen espazio fisikoaren gaia funtsezkotzat hartzea komunitatearen existentziarako eta izan dezakeen garapenerako. Egoera honetan, ondoren jasotzen diren zenbait elementu antzematen dira.

1. *Gurtza-lokala irekitzeko lege-eskakizunak.* Talde erlijioso batek gurtza-lokala ireki nahi duenean (ospakizunetarako, topaketarako, prestakuntzarako edo beren tradizioekin lotutako beste edozein helburutarako) bere egoera erregularizatu eta formalizatu behar du. Hala egiten ez badu, ezegonkortasun-arriskua oso handia da. Egoera legez-tatu nahi badu, dagoen legedia ez da argia eta hainbat modutan interpreta daiteke. Udal-erri batzuetan, ez dute berariazko tresna gisa lokal erlijiosoen irekiera erregularizatu duen araudirik, edo, baldin badago, ez da nahikoa zuzenean aplikatzeko. Egoera honen ondorioz, udal-gobernuek erabilera erlijiosorako lokala irekitzeko lehenengo eskaera jasotzen dutenean, nahasmendu handi samarra izan ohi dute. Araudi espezifikorik ez dagoenez, beste jarduera batzuetarako pentsatutako ordeko lege-eskakizunak aplikatzen dira, eta ez dirudi oso egokia den tokiko gobernuan erabakiak hartu behar dituztenentzat; era berean, gutxiengo erlijiosoen erabakiok diskriminatzailetzat hartzeko aukera sortzen du egoera honek.
2. *Arbitrariotasuna ideiak aplikatzerakoan.* Gurtza-lekuentzako araudi espezifikorik ez egoteak eta irisgarritasun, segurtasun, zerbitzu arloko eta bestelako eskakizun arkitektoniko handiak dituzten ikuskizunetarako edo kontsumorako leku gisa hartzeak, eragotzi egiten du irizpide argiak izatea gurtza-zentroa irekitzerakoan. Bestalde, hautematen da, irizpide hori ez zaiela berdina aplikatzen eraikin eta komunitate erlijioso guztiei. Testuinguru honek heterogeneotasuna sortzen du talde erlijiosoen lokal-eskaeraren aurrean jarduteko irizpide eta formatan. Anbiguitasun honi eusteak ondorio negatiboak dakartza. Batetik, talde batzuk baztertua senti daitezke agintariak beste talde batzuei ezartzen dizkien irizpideengatik; susmo hori agertzen da, bereziki islamiar komunitatearekin; arbitrariotasun honek ez du gardentasuna bultzatzen gai honen kudeaketan. Bestetik, udal-gobernuek arteko lehia ere sor daiteke, erantzukizunak ez hartzeko eta gurtza-lekuen gaia beste udal-erri batzuetara eramateko ahaleginak eginez.
3. *Espazioa banantzeko joera.* Lokala edukitzea oso garrantzitsua bada taldeko bizitzarako eta taldeak inguruarekin duen harremanetarako, beste alderdi batzuek ere eragina dute lokalak bete behar dituen zereginen betearazpen egokian. Logikoki, espazio-baldintza fisikoak eta barne-ekipamendua eduki behar dira, eta baita ezarpen horretarako dituzten baliabideak ere. Dena den, talde erlijiosoak erabiltzen duen lokalak izan dezakeen funtzionaltasuna askoz ere gehiago baldintzatzen duen lehenagoko beste alderdi bat dago: hirigunean lokalak duen kokapena. Lokalera erraz iritsi badaiteke eta kalitatezko garraio publikoa badu, taldeko kide eta jarraitzaileen sarbidea eta partaidetza nabarmen errazten du; halaber, beste gizarte-talde batzuekiko eta, oro har, auzokoekiko elkarrekintza errazten du; auzo-kide askok ikusiko dute talde hori hirian dagoela eta ohikoa dela batzarrak egitea. Lokala hiri-inguruan badago, ostera, ez bada ohiko pasabidea, garraio-zerbitzu publikoa ez bada haraino heltzen etab., asko oztopatzen da lokalak bete behar dituen zereginen betearazpena, taldearen barnean, zein gizartearekin duen loturan.
4. *Espazio gutxiegi.* Gutxiengo erlijiosoen beharrak artatzeko gurtza-zentroyen eskasia egon badago Euskal Herrian. Erakunde erlijioso batzuk ez daukate beren gurtza-zentroyek eta beste erakunde batzuekin

partekatu behar izaten dute gurtza-lekua. Aspalditik egiaztatu den egoera da hau¹⁰, eta azpiatal honetan jasotako alderdiek eragina dute egoera horretan.

5. *Lurzorua erregularizazioa, udal-plangintza eta erlijio-ekipamendurako lurzatiak gordetzea.* Euskal udalerriek erlijio-ekipamenduari dagokionez duten egoera eta eman duten erantzuna benetan desberdina da, eta horrek komunitate erlijiosoaren koherentzia gutxiko erregularizazioa eta plangintza erakusten du eta eragina du komunitate erlijiosoaren ezarpenean eta beren gurtza-zentroen kokapenean. Batzuetan, erlijio-ekipamendurako lurzatiak gorde dira baina ez dirudi lurraldean dauden erlijioen beharrei buruzko azterlan xehatuaren ondorio izan denik.

2.5. Espazio publikoen erabilera: auzo etxeak, kirol zentroak edo kultur etxeak

Gutxiengo erlijiosoek behin eta berriz errepikatzen duten gaietako bat, oro har, espazio publikoa edo titulartasun publikoa duten bestelako espazioak erabiltzearena da, esaterako auzo-etxeak, kirol-zentroak edo kultur etxeak. Gurtza-zentrorik ez izateak, gurtza edo ospakizun berezi batzuk egiteko zentroak ez direla nahikoa edo espazio publikoak erabiliz gizarte-proiektzio handiagoa nahi izate hutsa dira espazio horiek eskatzeko arrazoi edo zergatietako batzuk. Sarritan, erlijio edo komunitate erlijioso batzuen gurtza eta erlijio-askatasuna gutxitu erabili ahal izateko oinarrizko beharrezantzat hartzen da espazio hauen erabilera.

Espazio edo ekipamendu publikoak noizbehinka erabiltzeko komunitate erlijiosoek egiten duten eskaerak, beren jardueretarako eskaera hau egiten duten gizarte zibileko gainerako erakundeentzako dauden prozedura berbera jarraitu eta trataera berbera izan beharko du. Ez dirudi hau egoera orokorra denik, izan ere, beste gai batzuen artean, titulartasun publikodun zentroen erabilerari buruzko erregelamenduak ez du oso argi uzten erabilerak zeintzuk diren, funtsean erlijio gutxiengo batzuek antzeman ahal izan dituzten zailtasunengatik eta hainbat egoeretan, antza, hauteman diren irizpide ezberdinengatik.

1. *Titulartasun publikodun espazioetara sarbidea* (Zentro publikoak). Egoera batzuetan antolamendu zorrotzegia antzematen da laikotasunaren ikuspegitik zentro publiko horietan erlijio-erakundeek espazioak erabiltzen uzterakoan. Aintzatespen formala duten erlijio-erakundeak (adibidez Erlijio Erakundearen Erregistroan inskribatuta egotea) sarritan titulartasun publikodun espazioen erabileratik kanpo uzten dira, nolabaiteko diskriminazio-maila sortuz beste gizarte-erakunde batzuekin alderatuta.
2. *Bide publikoa erabiltzea erlijio-erakundearen jardueretarako.* Zailtasun batzuk identifikatu dira erlijio-erakundearen jardueretarako, ospakizunetarako, zein gizarte-izaera handiagoa duen jardueretarako, bide publikoa erabili ahal izateko. Aurreko puntuan agertzen diren antzeko argumentuak adierazi dira espazio hauek ez uzteko edo komunitate erlijiosoek lotutako jardueretarako baimena ez emateko.
3. *Erakunde erlijiosoek baliabide publikoak eskuratzeko duten aukera.* Aurreko gaiekin lotuta, erlijio batzuek finantza-baliabide publikoak eskuratzeko aukera izatea eskatzen dute¹¹. Eskaera hauetako batzuk erabat erlijiosoak diren ekintzentzako laguntzarekin lotuta daude, eta beste batzuk gizarte-izaera handiagoa duten alderdiekin, hau da, gizarte-ekintzaren arloko lanekin lotutako ekintzak dira. Azken kasu honetan bakarrik dago justifikatuta baliabide publikoen erabilera. Eliza katolikoaren egoerarekin konparaziozko osagaia oso elementu nabarmena da eskaera hauei dagokienez.

2.6. Laneko ordutegiak eta gurtza denbora

Jakina da, gurtzak, ospakizun esanguratsuak komunitatean burutzeko erlijio bakoitzak dituen egun esanguratsuak asteko egun ezberdinetan izaten dira, eta baita ospakizun orokorrak ere erlijio batzuen zein besteen kasuan. Egutegi zibilak, dagozkion jaiegunekin (astekoak eta urtekoak), eragin negatiboa izan dezake egutegi orokorrenekin bat ez datozen jaiegunak dituzten erlijioek gurtza ospatzeko aukeran. Beraz, urteko egutegiak eta laneko edo eskolako orduen banaketak zailtasunak sor ditzake gutxiengo erlijiosoek eta

¹⁰ Ikus 2. oharra

¹¹ 2.1.1 atalarekin lotutako alderdia

beren fededunen jardunbide erlijiosoak moldatzeko. Laneko egutegiari dagokionez, autonomia-erkidegoek oso aukera gutxi dituzte gai honetan. Hala ere, erlijio ezberdinen presentziari buruzko gaien bezala, alderdi hauetan ere ezjakintasuna dagoela antzematen da. Ondoren, jaiegunen egutegiaren, laneko ordutegiaren eta gurtzarako denboraren kudeaketarekin lotutako bi gai nagusienak aztertu ditugu.

1. *Jaiegunen egutegia eta urteko eta asteko ospakizunen egutegia.* Erlijio gehienentzako beren jaiegunak bat datoz ohiko egutegiarekin, funtsean oinarri kristaua dutenekin. Beharbada, horregatik ez dira antzeman ordutegien eta gurtzarako denboraren bateraezintasunari buruzko eskaerak eragiten dituzten egoera larregi. Bestalde, uztartzeko jardunbide batzuk, edo hobeto esanda ohitura tradizionalak egokitzeko jardunbideak hautematen dira, izan ere, ohiko jardunbideetako bat gutxiengo erlijiosoetako kide diren pertsonak banakako kudeaketak burutzea da, jai berezietan edo norberaren jardunbideetan parte hartu ahal izateko. Nolanahi ere, zailtasun hauen aurrean izan behar den jarrera pertsonarentzako (heldua zein gaztea) ahalik eta kalte txikiena bilatzearena da, eta ildo horretan, egoera honek eragindako erlijioetako fededunek joera dute prozesu partikular horietan amaitzeko, baina prozesu horiek ez diote egiturazkoagoa den egoerari heltzen eta beraz, gai hauek nahiko ezkutuan daude oraindik ere.
2. *Laneko ordutegia arautzea gurtzarako.* Gai hauek, hainbat erlijioetako fededunengan eragin arren (musulmanak, ortodoxoak, adbertistak) islamiar komunitatean bakarrik antzeman dira asegabetasunak edo ardura, lanetik edo prestakuntza-ikastaroetatik irtetzen ez dietelako utzi oituz egiteko edo egun garrantzitsuetan. Gai zehatzak badira ere, gatazka gehiago sortu ditzakeen gai berria da.

2.7. Ehorzketak, hilerriak eta hileta zerbitzuak

Biziaren amaiera, eta beraz, pertsonen bizitzaren amaieran ematen zaien arreta, eta ondorengo ehorzketa, gai oso garrantzitsua da dauden erlijio edo sinesmen guztietan. Gizarte honetan erritu hauek fede erlijioso bakar batean oinarrituta burutu dira, kasu honetan erlijio katolikoan oinarrituta, eta beraz, dagoen erlijio-aniztasuna erronka bat da aniztasunaren benetako gizarteratzean.

Euskadin dauden gutxiengo erlijiosoetatik, komunitate islamiarrak dira gai horretan zailtasun gehien dituztenak. Izan ere, Islamak berezitasunak ditu erlijio honetako pertsona bat hiltzen den unean eta ehorzterakoan. Gorpua ganoraz garbitu, eta ondoren tapaki zuri batean biltzen da eta zuzenean ehortzi egiten da Mekarantz begira. European ehorzketetan bete behar diren osasun-baldintzak ez datoz bat ehorzteko modu honekin, European gorpuek hilketen barnean ehortzi behar baitira.

Horregatik, komunitate islamiar batzuk horri buruzko eskaerak egin dituzte, erlijio honetako pertsonentzako lekua eskatuz dagokien tokiko hilerrian. Eskaerak erantzun eta emaitza desberdinak izan dituzte, Bilbon, hitzarmen baten bidez leku bat erabili dezakete hilerrian (hilerria Derion dago), Arabako hiriburuan, aldiz, eskaera ezin izan zen bete.

Laburbilduz, ehorzketen eta gutxiengo erlijiosoek ematen duten aniztasunaren gaien, batzuetan ez da ezartzen dagoen legea. Lege horren arabera hilerriak zibilak dira, eta beraz, herritarrek, beren erlijioa edo erlijiorik eza kontuan hartu gabe, eskubidea eduki behar lukete legearen betez duintasunez ehortziak izateko.

1. *Lurzatiak gorde eta kudeatzea.* Araudiaren esanetan, hilerri guztietan pertsona guztientzako lekua egon behar da, baina erlijio gutxiengo batzuetako kideek zailtasunak dituzte hurbilen duten hilerrian ehortziak izateko. Administrazio-izaerako kontuek ere oztopatu egiten dituzte gutxiengo erlijioso batzuekin egindako lankidetzak-hitzarmena duten hilerrietako ehorzketak, udalerrian bizi diren pertsonak bakarrik ehortzi baitaitezke bertan, beraz fededun batzuk ez dute estaldurarik.
2. *Hilobiratzei eta hileta-errituei buruzko arau tradizionalak errespetatzea.* Dirudienez, ez dira hilobiratzei eta hileta-errituei buruzko arau tradizionalak errespetatzen, horri buruzko araudia egon arren. Beharbada, araudi hori ez ezagutzeak galarazi egiten du arauak betearaztea.
3. *Erlijio aniztentzako kaperak.* Euskal Herriko hilerri gehienek, tradizio erlijioso delako eta, kapera katolikoak dituzte, baina ez dira egungo egoerara egokitu (ikuspegi akonfesionala zein herrian aintzatetsita dagoen erlijio-aniztasuna kontuan hartuta). Egoera honek lekuak kudeatzeko modua hausnartu behar dela ematen du aditzera, inklusiboagoak izan daitezken, bai fededunentzako, bai fededunak ez direnentzako.

2.8. Elikadura

1. *Ohiko elikadura*. Elikadura pertsonen oinarrizko beharretako bat da, eta beraz oso gai garrantzitsua. Euskadin dauden gutxiengo erlijiosoetatik, elikadurarekin arazoak eduki dituela adierazi duen erlijio bakarra Islama izan da. Erlijio islamikoaren arau eta tradizioen arabera, musulmanek ezin dute txerri-haragirik eta txerrikirik kontsumitu, eta ezta alkoholik ere. Hala ere, beste haragi mota batzuk kontsumitu ditzakete, baina animaliak lege islamikoak (*Sharia*) esaten duen moduan hil behar dira. Modu hori *halal* izenez ezagutzen da. Gainera, halal haragia saltzen duten establezimenduak baldin badaude, derrigorrez erosi behar dute, lortzea zaila izanagatik ere.

Hala ere, beste bi sinesmen erlijiosok elikadurari buruzko aginduak jarraitzen dituzte: Eliza Adbentistak eta judaismo. Adbentistek, oro har, dieta obo-lakto-begetarianoa dute (batzuetan begetariano hutsa, arrautza eta esnekirik gabe). Juduek berriz, *Koxer* janaria jaten dute, hau da, juduen elikadura-legeak errespetatzen dituzten elikagaiak jaten dituzte.

2. *Zentro publikoetan menuak egokitzea*. Bestalde, elikadura-berezitasun honek eragina du hainbat zentro publikotako menuetan) ikastetxeetan, ospitaleetan, atzerriko adingabeei harrera egiteko zentroetan eta espetxeetan (espetheen eskumena ez da Euskal Autonomia Erkidegoarena). Halako jakiak jasotzeko eskubidea «Espainiako Estatuaren eta Espainiako Batzorde Islamikoaren arteko Lankidetzak Akordioan» ezartzen da, eta Euskal Autonomia Erkidegoan, baita uztailaren 7ko 131/2008 Dekretuan ere, gizarte babesik gabeko haur eta nerabeentzako egoitza harrerako baliabideak arautzekoan, baina ez da beti betetzen.

3. *Udal-hiltegien erabilera*. Egun garrantzitsuetan, esaterako, islamiar komunitatearen «Bildotsaren jaia»n, bildotsa hil egiten dute, ondoren erlijio horretako fededunek jan dezaten. Euskal Herriko islamiar komunitateek bildotsa hiltzeko udal-hiltegiak erabiltzerako zailtasunak dituztela adierazi dute. UCIPVren¹² arabera, 2007. urtera arte, Zorrotzako hiltegia erabili da, baina itxi ondoren ezin izan dute beste hiltegi batean egin. Komunitateek beharrezkoa dela uste dute jairako instalazio horiek erabiltzea, animaliak hiltzean sortzen diren klandestinitate-egoerak eragozteko. Gainera, Europako Erregelamenduan jasotzen da¹³.

2.9. Jantzera

Jantziek, eguraldi txarraren aurka babesteko zeregina ez ezik, funtzio sinboliko nabarmena ere betetzen dute, eta horien bidez mezu ugari adierazten dira, bai norberak eta bai gizarte-harremanetan. Aintzatetsitako tradizio kultural eta erlijioso gehienetan, janzkerak honako hau adieraz dezake: nortasuna, desberdintasuna, gaitzespena, kritika, etsipena, etab.

1. *Gizarte-espazioetan*. Euskal lurraldean dauden gutxiengo erlijiosoen artean, islamiar erlijio pertsonak bakarrik adierazi dute janzkera desberdintasunaz jabetzen direla, eta baita desberdintasun horri eusteko asmoa ere. Jakin badakigu, janzkeran duten bereizketa horrek eztabaida sortzen duela mendebaldeko herrialdeetan.

¹² Euskal Herriko Islamiar Komunitateen Batasuna.

¹³ Gai hau Estatuak arautzen du (azaroaren 7ko 32/2007 Legea) eta lege horren 6. artikuluan animaliak erritu erlijiosoen arabera hiltzeari buruzkoa da. EAEk azaroaren 7ko 218/2000 Dekretuan animalien hilketa arautzen du, arau hau Estatukora moldatu behar da, azken honek erkidegoko araudia betetzen baitu:

Europako araudia:

- 88/306/EEE Erabakia, Kontseiluarena, 1988ko maiatzaren 16koa, hiltzeko animaliak babesteari buruzko Europako Hitzarmena onesten duena.
- 93/119/EE Zuzentaraua, Kontseiluarena, 1993ko abenduaren 22koa, Hil edo akabatzeke unean animaliak babesteari buruzkoa.
- 178/2002 Erregelamendua (EE) Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, urtarrilaren 28koa, elikadurari buruzko legediaren oinarri eta eskakizun orokorrak ezartzen dituena.
- 853/2004 Erregelamendua (EE) Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2000ko apirilaren 29koa, animalia jatorriko elikagaien higiene-arau espezifikoak ezartzen dituena.
- 854/2004 Erregelamendua (EE) Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2004ko apirilaren 29koa, gizakiek jateko izan eta animalia-jatorriko produktuen kontrol ofizialak antolatzeke arau espezifikoak ezartzen dituena.
- 1/2005 Erregelamendua (EE), Kontseiluarena, 2004ko abenduaren 22koa, garraioan animaliak babesteari eta horri lotutako jardueri buruzkoa. Horrez bidez, 64/432/EEE eta 93/119/EEE zuzentarauak eta 1255/97 araudia (EE) aldatu dira.
- Erregelamendu-proposamena, kontseiluarena, 2008ko irailaren 18koa, hiltzeko unean animaliak babesteari buruzkoa[COM (2008) 553 azkena – Aldizkari Ofizialean argitaratu gabea].

Oro har, egindako ikerketa-lanak kontuan hartuta, Euskal Herrian, gutxienez orain arte, erlijio-arrazoiengatiko janzkerak ez du eragozpenik sortu, ez-ohiko gizarte-harremanetan, ez araugintzaren esparruan. Dena den, adierazi beharra dago, janzkerarekin lotutako gaiak, oro har, askatasun-eskubidearen adierazpena direla.

2. *Establezimendu publikoetan*. Hala ere, hiyab-aren (zapia) gaiari buruz, oso gutxitan agertu da komunikabideetan kasuren bat. Adibidez, Andoainera aurtengo ikasturte hasieran iritsi ziren ikasle bi ez zituzten herriko ikastetxean onartu zapia eramateagatik. Ondorioz, beste herri bateko ikastetxera joan behar izan ziren, konponbide egokirik aurkitu gabe. Kasu hauetan, barne-erregelamenduak egiten dira, eta oztopatu egiten dute, eta baita eragotzi ere, gutxiengoa beren eskubideez baliatzea, hezkuntza-eremuan emakumezko ikasleei aintzatesten zaizkien eskubideen aurkakoak baitira.

2.10. Osasun ohiturak

Osasun-sistemari dagokionez bi egoera hartu behar dira kontuan. Lehenengoa Jehovaharen lekukoak eta odol-transfusioarekin lotutakoa da, eta bigarrena, islamiar komunitateekin eta umeen zirkunzizioaren tradizio erlijiosoarekin lotutakoa.

1. *Odol-transfusioak*¹⁴. Jehovaharen lekukoek odol-transfusioari uko egiteari dagokionez, erantzukizuna osasun-sistemarena dela uste dute, eta osasun-sistemak gaixoak dituen eskubideak errespetatu behar dituela; era berean, ulertzeko modu honen barnean osasun-langileei eskatzen zaie gaixoaren egoerara eta jartzen dituen baldintzetara egokitzeko ahalegina egin dezaten, ez da ahaztu behar gaixoaren baimenak legezatzatzen duela ebakuntza medikoa. Bestela esanda, medikuak ezin du ebakuntzarik egin gaixoaren baimenik gabe¹⁵.

Ikuspegi honek zailtasun bi dituela uste dugu, eta ez dirudite uztartzeko errazak. Alde batetik, Jehovaharen lekukoak odol-transfusioari uko egitearen erabaki edo jarrerak medikuaren kontzientzia-eragozpena eragin dezake eskakizun hau egiten duen gaixoa tratatzeko. Beste aldetik, tratamendua burutzeko odol-transfusioa behar duten adin txikikoen egoerak dakarren arazo etikoa ere hor dago.

2. *Zirkunzisia*. Islamiar komunitateari dagokionez, zirkunzizioaren gaia hartu behar da kontuan. Egindako ikerketa-lanei esker, ziur gaude osasun-sistemaren barnean kudeaketak egin direla, sare publikoaren bidez zirkunzisia egiteko aukerarekin lotutako protokoloa gauzatzeko. Baina dirudenez, orain arte elkarrizketa antzua izan da, eta osasun-sistemak, oraingo, balizko fimosiaren tratamenduaren trataerarako bakarrik aurreikusten du.

2.11. Ikastetxeak (erlijio ikasgaiaren irakaskuntza)

Erljio-ikasgaiaren irakaskuntzari dagokionez, egungo egoera korapilatsua da. Ikastetxe publiko eta pribatu itunduetan erlijio-ikasgaia derrigorrez eskaini beharrekoa eta nahi izanez gero aukeratzekoa dela kontuan hartuta, honako kasuistika hauek sortzen dira. Batetik, Estatu akonfesional-laikoak, akordioak sinatu ditu Eliza katolikoarekin eta baita beste hiru erlijioekin ere (Islama, ebanjelikoa eta judaismoa) ikastetxeetan derrigorrez erlijio-ikasgaia emateko konpromisoa hartuz. Dena den erlijio-ikasgaiaren aukeraketa borondatezkoa izango da eta modu konfesionalean burutuko da. Beraz, ez zaie ikastetxeetan aukera hau eskaintzen inskribatutako gainerako erlijioei. Bestetik, herritar batzuk ez daude ados hezkuntza formalaren barnean erlijioa modu konfesionalean ematearekin, eta sektore batek jarrera beligerante argia du gai honi buruz.

Egungo egoerak hainbat bidegabekeria sortzen ditu: erlijioetako organoek hautatzen dute irakaslea, baina jardunean hasitakoan, gainerako irakasleekin aritzen da lehian puntuengatik. Gainera, erlijio-ikasgaia ematen aritu diren irakasleak beste ikasgai batzuetako zerrendetan sar daitezke, itxita egon arren, baremazioa errepikatzen den prozesuetan zehar.

¹⁴ http://www.observatorioreligion.es/banco-buenas-practicas/recomendaciones_para_la_elaboracion_de_protocolos_de_atencion_sanitaria_a_personas_que_rechazan_la_terapia_con_o_sangre_o_hemoderivados/

¹⁵ Odol-transfusioei dagokienez; adin nagusikoen kasuan uko egiteak erlijio-askatasunari (uztailaren 5eko 7/1980 Lege Organikoa) eta gaixoaren autonomiari heltzen dio (azaroaren 14ko 41/2002 Legea).

Eliza Katolikoak hezkuntza-sisteman duen lehentasuna begi-bistakoa da beste alderdi batzuetan ere. Erlijio katolikoa irakasteko nahikoa da ikasle bakar bat egotearekin, baina beste hiru erlijioen kasuan, ikasle gehiago behar dira eta oso zaila izaten da ikasle-kopuru hori batzea. Erlijio katolikoaren ikasgaietan ikasle bakar bat badago, beste guztiek ordeztu behar dutela esan nahi du. Bestela, denbora hori beste irakasgai batzuetarako erabiliko da.

Hala eta guztiz ere, eskola-sisteman erlijioa irakastea legez erregulatuta dago eta guztiz diskriminatzailea izango litzateke tradizio erlijioso bat eskola-sisteman egon ezina eta gainerako erlijioek aukera hau ez edukitzea.

2.12. Laguntza erlijiosoa eta gurtzarako lekua zentro publikoetan

1. *Gurtzarako lekuak.* Atal hau osasun eta espetxe arloko zentro publikoen barnean gurtzarako lekuak egoteari buruzkoa da (espetxeen arloa, oraingoz EAEko erakundeen eskumena ez bada ere). Ezer baino lehen, gurtzarako lekuak dauden zentro publikoen benetako mapa eduki beharko genuke, beren egoera zein den jakin kudeaketari dagokionez, eta erabiltzeko interesa eduki dezaketen pertsonen lekua irekitzeko.
2. *Laguntza erlijiosoa.* Zentro publikoetan laguntza publikoa ematea erlijio-askatasunari buruzko lege organikoaren 2.3 artikulua aintzatesten die pertsona guztiei, beren erlijioa zein den kontuan hartu gabe, nahikoa da inskribatuta egotearekin. Horretarako aukera ematea Administrazioaren betebeharra eta erabiltzaileen eskubidea da. Hala ere, erlijio batzuei dagokienez, egoera hau ez dago araututa, Eliza Katolikoaren egoera ez bezala.

Eliza katolikoaren kasuan, laguntza erlijioso katolikoaren arduradunarekin ospitalea bera jarriko da harremanetan eta bertatik kudeatuko da. Izan ere, ospitaleak kapilaua du esleituta eta batzuetan ospitaleak berak emandako bilaketa-gailua (bilagailua) edukitzen du, edo normalean zuzenean harremanetan jartzeko telefonoa, eguneko 24 orduetan deitu ahal izateko. Laguntza erlijioso katolikoa 1979an Vatikanorekin sinatutako konkordatu-akordioek arautzen dute eta Estatuaren aurrekontuetako funts publikoek finantzatzen dute, lege honek ezarritakoa betez. Finantzaketa publiko honek bermatu egiten du kapilau katolikoak egotea ospitale publiko guztietan eta ospitale bakoitzari dagokion langile katolikoak ezartzen ditu, ospitaleak dituen oheen arabera.

Gutxiengo erlijiosoen kasuan egoera oso desberdina da. Kasu honetan ezartzen den laguntza erlijiosoaren eredu sartzeko askatasuna da. Gurtza-zerbitzariak ez du kontratuzko harremanik ospitalearekin, eta komunitateko kideren batek bere laguntza behar duenean sartzeko da, beraz ospitaleak sartzeko utzi behar dio. Eredu honetan, zerbitzuak eskaintzeak sortzen dituen gastuak erlijioak berak hartzen ditu bere gain. Errotze sakona aintzatsita duten erlijioak zerbitzu hau garatzen saiatu dira, hots, erlijio-buru batzuen laguntza jaso nahi duten fededun edo pertsonen laguntza ematea, baina oraindik ere zailtasunak sortzen ditu.

2.13. Herritarren segurtasuna

Polizia-kidegoek herritarrekin, oro har, eta kasu honetan erlijio-komunitateekin duten harremanarengatik: espazio publikoetan, gurtza-zentroetan, jaiegunen ospakizunetan eta abarretan duten parte-hartzeagatik, erabakigarria da arlo hau kontuan hartzea, erlijio-aniztasuna modu positiboan kudeatzeko.

Gaur arte, kasu batzuetan prozedurak ez dira egokiak izan, esaterako gurtza-zentroetan zein otoitz egiteko unean indarrez sartu dira, horri buruz ezarritako legea hautsiz. Kasu hauetan eta beste batzuetan, dagoen protokoloa ez dela ezagutzen antzematen da, eta ezta araudia ere. Era berean, elkarrizketarako bideak falta dira. Horregatik, proposamenetan adierazten den bezala, erabakigarritzat jotzen da legea ezagutu eta legea oinarritzat hartuz arduraz jardutea.

Ildo horretan, Euskal Herrian hainbat prestakuntza-ikastaro egin zaizkie segurtasun-erkidegoei (Ertzaintza eta Udaltzaingoa), aniztasunaren inguruko gaiei buruz. Ikastaro hauetako batzuetan, erlijio-aniztasunaren gaia landu da, baina labur-labur.

3. Proposamenak

Erlijio-aniztasunaren kudeaketa publikoari lotutako eskaerak, beharrak eta arazoak identifikatu eta diagnostikatu ostean, hurrengo orrialdeetan EAEn erlijio-aniztasuna modu positiboan kudeatzeko proposamen edota neurri zehatz batzuk biltzen dira. Horietako batzuk neurri edo proposamen jakinak barne hartzen dituzte politika publikoetan errazago txerta daitezzen.

Lehenengo ekimen orokorra eta ondoren agertzen diren neurrietako batzuk bildu ditzakeena, herri-administrazioaren eta errotze sakona aintzatetsita duten konfesioen arteko lankidetzako esparru-akordioaren garapena da. Estatuan gertatzen den bezala, akordio hauek autonomia-erkidegoetan ere gauzatu daitezke, eta beraz, Euskadin ere garatu ahalko lirateke. Gutxienez, aukera aztertu ahalko litzateke.

Ondoren, bigarren ataleko azpi-gai bakoitzarentzako neurri zehatzak biltzen dira¹⁶. Halaber, neurri bakoitza zein erakunderi zuzentzen zaion aipatzen da:

Eusko Jaurlaritzarentzako zein Udalentsako proposamenak

Errealitate sozio-erlijiosoari buruzko ezjakintasuna

2.1.1. Ahalik eta mapa soziologiko zehatz eta eguneratuena edukitzea konfesio erlijiosoen ezarpenari buruz. Erlijio Aniztasunaren Behatokiak duen eredia izan liteke jarraitzeko erreferentzia bat.

2.1.2. Erlijio-erakundearen erregistroari buruzko liburua edo zerrenda izatea, Erlijio Erakundearen Erregistroko Informazioarekin bat datorrena eta Katalunian daukatenaren antzekoa. Erregistro horri esker, EAEn dauden konfesio bakoitzeko erreferentziako pertsona identifikatu ahalko litzateke¹⁷.

Erlijio erakundearen eta herri administrazioaren arteko harreman instituzionalak eta elkarrizketa

2.1.1. Herri-administrazioetako, zein erlijio-erakundeetako ordezkariak identifikatzea, solaskideak argi eta garbi identifikatuta egon daitezzen.

2.2.2. Arlo honetan prestakuntza-politikak diseinatzea herri-administrazioaren funtzionarioentzako, bai autonomia-erkidegoan eremuan, bai toki-eremuan.

2.2.2. Autonomia-erkidegoan herri-administrazioa eta konfesio erlijiosoen artean lankidetzak-hitzarmen espezifikoa ezartzeko aukera aztertzea, Estatuarekin ere lankidetzak-akordioak sinatuta baitituzte.

2.2.3. Euskadin dauden erlijioetako ordezkariak EAeko erakundeek sustatutako ekitaldi publikoetara gonbidatu eta/edo joateko protokoloa izatea. Egoera horietarako irizpideak «denak edo inor ez» esamoldea bete beharko luke.

2.2.4. Erlijio-ekitaldietara joateko protokoloa egitea ospakizun erlijioso hutsetatik bereiziz, bai erakundeari dagokionez, bai norbanakoari dagokionez. Ezaugarri hauek dituen protokolorik ez dagoen bitartean, erne jardun behar da, desorekak ekidin eta agintaritzak publikoak izatera erlijiosoa duten ospakizunekin identifikatzea eragotzeko.

Inguru sozialarekiko hartu emanak

2.3.2. NIMBY egoerarako jarduera-protokoloa izatea, adibidez gurtzarako lekuak irekitzeko, irekitzerakoan lagun egiteko prozedurarekin edo gatazka-egoerarako bitartekotza-mekanismoak identifikatuz¹⁸.

¹⁶ *Hurrengo orrialdeetan jasotako proposamenak aurreko ataleko gaikako atalen segida jarraitzen dute. Hala, adibidez, lehenengo bi proposamenak (2.1.1 eta 2.1.2) «2.1 Errealitate sozio-erlijiosoari buruzko ezjakintasuna» atalari lotutakoak dira. Proposamenak hartu behar dituzten erakundeei dagokionez, batzuetan, gomendatzen diren proposamenak eskumenetatik kanpo egongo dira, baina garrantzitsua dela uste dugu proposamenen egokitasuna jasota uztea.

¹⁷ *Ikusi Katalunia: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2010-18179

¹⁸ *Ikusi gurtzarako zentroak zabaltzeko jardunbide egoki hau: http://www.observatorioreligion.es/banco-buenas-practicas/acompanamiento_a_las_comunidades_religiosas_en_la_apertura_de_lugares_de_culto/

2.3.3. Kazetari eta komunikabideentzako gaiari buruzko prestakuntza-ikastaroak sustatzea.

2.3.3. Gutxiengo erlijiosoei buruz, bereziki eta erlijio-aniztasunari buruz, oro har, dauden aurreiritzi eta este-reotipoak bukarazteko plana egitea.

Laneko ordutegiak eta gurtza denbora

2.6.1. Malgutasun-teknikak sartzeko aukera aztertzea: jaiegunetako ordutegiak eta gurtzarakoak¹⁹.

2.6.1. Asteko atsedeen-egunei buruzko informazioa edukitzea eta aintzatespen formalerako bideak aztertzea.

2.6.1. Euskadin dauden erlijio bakoitzeko jaiegunen egutegia edukitzea eta herri-administrazioko langileen-tzako prestakuntza-kanpaina garatzea²⁰.

2.6.2. Erlijioen ospakizun erlijiosoei eta egunei buruzko informazioa hedatzeko kanpainak sartzeko sindika-tuekin egindako lanean²¹.

Elikadura

2.8.2. Elikadurari buruzko arau-erlijiosoetara egokitutako menuen eskaintza bermatzea ikastetxeetan, harrera egiteko zentroetan, ospitaleetan, egoitzetan, gizarte-jantokietan/eguneko arretarako zentroetan.

2.8.2. Hiltzeak erabiltzeko eskubidea babestea egun garrantzitsuetan (Bildotsaren Jaia) animaliak hiltzeko.

Udalentzako proposamenak

Inguru sozialarekiko hartu emanak

2.3.4. Espazio horiek errotze sakona aintzatetsita duten beste erlijio batzuei ere uztearen egokitasunari bu-ruzko gogoeta egitea.

Espazio publikoen erabilera

2.5.1. Dagoen araudia ezartzea erlijio guztiak kontuan hartuta. Ekipamendu eta espazio publikoetan erabil-tzeko protokolo orokorrak sortzea, eskatzen duten erakunde guztien artean tratu-berdintasuna bermatuz, bai erraztasunetan eta sartzeko baldintzetan, bai erabiltzeagatik izango dituzten betebeharretan.

2.5.1. Komunitate erlijiosoetan, zein gai hauen kudeaketaz arduratzen diren langileei informazio egokia eskaintzea ekipamendu edo espazio publikoetara sartzeko baldintzei buruz. Tokiko araudiak ekipamendu edo espazio publikoen erabilera mugatzen badie udal-erregistroetan izena emanda dauden komunitateei eskakizun hau jakinaraztea.

2.5.1. Zentro publikoak erabiltzeko protokoloa egitea adibide hauetan oinarrituta:

- a. Auzo etxeak gurtzarako erabili ahalko dira baina ez aldizka, eta prestakuntza, katekesi hitzaldi eta abarrekin lotutako jardueretarako, berriz, aldizka erabili ahalko dira.
- b. Titulartasun publikoa duten beste zentro batzuk ospakizun erlijiosoetarako eta jai garrantzitsueta-rako erabili ahalko dira, salbuespen gisa.

2.5.1. Ospakizun edo jarduera erlijiosoak egiteko titulartasun publikodun lokala erabiltzeko aukera aztertzea.

2.5.2. Bide publikoa erabiltzeko aukera izan beharko lukete, beste edozein gizarte-erakundek bezala.

2.5.3. Finantza-baliabide publikoak eskuratzeko aukera izan beharko lukete, helburua erlijiosoa ez baldin bada. Gizarte-ekintzaren arloko lanak finantzatzea bidezkoa da, ekintzak denentzako baldin badira, eta ez fededunentzako bakarrik.

¹⁹ «Zentzuzko Doikuntzarako Teknikak» aplikatu edo kontuan hartzeko aukera aztertzea.

²⁰ http://www.observatorioreligion.es/banco-buenas-practicas/calendario_de_celebraciones_y_festividades_de_las_principales_confesiones_religiosas_de_cataluna/index.html

²¹ Egundak horietako batzuk Estatua eta konfesio erlijiosoen arteko lankidetzak-akordioetan jasota daude.

Ehorzketak, hilerriak eta hileta zerbitzuak

2.7.1. Komenigarria litzateke, araudia aldatzea gutxiengo erlijiosoan hileta-errituak jaso ditzan.

2.7.1. Araudiak jasotzen duenaren ezarpena aintzat hartzea erlijio bakoitzak hilerri bakoitzean ehorzteko lurzati bat eduki ahal izateari buruz, edo Lurralde Historiko bakoitzean erreferentziako hilerri bat ezartzea erlijio bakoitzarentzako, neurri batek zein besteak eduki dezakeen ondorio banantzailea kontuan hartuta.

2.7.2. Pertsona guztiek ehortziak izateko duten eskubidea bete beharko litzateke, **azaroaren 3ko 49/1978 Legeak, udal-hilerrietako ehorzketei buruzkoak jasotakoaren arabera**²².

Eusko Jaurlaritzarentzako proposamenak

Inguru sozialarekiko hartu emanak

2.3.4. Euskadiko erlijio-aniztasunaren informazio-trataerarako politika inklusiboa diseinatzea.

Hirigintza plangintza eta kudeaketa

2.4.1. Gurtzarako zentroei buruzko legea egitea. Erlijio guztientzako legea, katolikoarentzako ere bai, eta udalerrri guztietako beharrei erantzuteko, lurzoruaren esleipen-irizpideak barne hartuko dituen, eta hala ba- legokio diskriminazio positiboko neurriak, lizentziak eta izapideak arintzeko neurriak aplikatuko dituen, eta erlijio aniztentzako lekuen egokitzapena proposatu edo bultzatu, hezkuntza, osasun eta komunikazioaren arloko erakunde publiko edo pribatuetan.

Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailarentzako proposamenak

Janzkera

2.9.1. Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak gutun bat bidali beharko luke ikastetxeetara *hiyab*-a (zapia) daramaten ikasleei eskolaratzea ez eragozteko eta horrela ikastetxe guztiek berdin jarduten dutela bermatuko litzateke.

2.9.2. Emakumeei zapia eramatea debekatzeko dien lege orokorrik ez dagoenez, zapia daraman pertsona identifikatu behar denean soilik, berme guztiekin egingo da.

Ikastetxeak

2.11.1. Komenigarria litzateke, erlijio ikasgaia derrigorrezko ikasgai bezala irakasten duten ikastetxe pribatu itunduetan legea betearazten dela bermatzeko neurri egokiak hartzea.

2.11.2. «Erlijioen Historia» ikasgaia. Komeniko litzateke, gertakari erlijiosoari, erlijioen historiari edo erlijioen arteko elkarrizketari buruzko gaiak lantzea.

2.11.3. Erlijio ikasgaia irakasteko ikasleen kuotak berdintzea konfesio erlijioso guztientzako.

2.11.4. Erlijio katolikoko irakasleen kopurua ikasgaia aukeratzen duten ikasleen kopurura egokitu beharko litzateke, eta irizpide berbera jarraitu beharko litzateke ikastetxe publikoetan eta ikastetxe pribatu itunduetan erlijio ikasgaia irakasteko eskatzen duten gutxiengo erlijiosoentzako.

2.11.5. Erlijio ikasgaia irakasteko eskatzen zaien prestakuntza. Administrazioak, ahalegina eginez, «aldi iragankorra» emateko proposatzen dugu, islamiar erlijio ikasgaia irakasteko behar dituzten egiaztagiri guztiak lor ditzaten, gaur egun zaila baita profil oso bat lortzea.

²² **Lehen artikulua:** Udalek bermatu behar dute beren hilerrietan egiten diren hobiratzeetan ez dela egongo inolako diskriminaziorik; ez erlijioagatik, ez beste inolako arrazoiengatik.

Bigarren artikulua: Hileta-errituak hilobi bakoitzaren gainean egingo dira zenduak xedatutakoaren edo familiak erabakitakoaren arabera. Halaber, gurtza-ekitaldiak egin ahal izango dira hilerrietan hartarako dauden kaperetan edo tokietan.

Hala eskatzen dutenek, baimena izango dute udal-hilerrietan aurreko lerrokadan aipatutako kaperak edo kultu-tokiak ezartzeko.

Hirugarren artikulua: Udalek, lege honetan xedatutakoa betetzeko hobiratze-tokirik ez dutenean, udal-hilerriak eraiki beharko dituzte.

Osasun Sailarentzako proposamenak

Osasun ohiturak

2.10.1. Zirkunzisia osasun-prestazioetan aurreikusita dago, baina arrazoi medikoengatik ez dira arrazoi erlijiosoak kontuan hartzen, eta beraz kontuan hartzea proposatzen da.

Laguntza erlijiosoa eta gurtzarako lekua zentro publikoetan

2.12.1. Zentro publikoen barnean dauden gurtzarako lekuak identifikatzea eta isilik egoteko lekuen edo gurtzarako lekuen eskaintza proposatzea zentro publikoetan erlijio anitzentzako lekuetan.

2.12.2. Erlijio-askatasunaz baliatzerakoan berdintasuna bermatzea establezimendu publikoetako erlijio-laguntzari dagokionez, pertsonak beren kabuz betebeharrak erlijiosoak bete ezin badituzte.

Segurtasun Sailarentzako proposamenak

Herritarren segurtasuna

2.13.1. Polizia-agenteei erlijio-aniztasuna erregulatzen duten legeei eta araudiari buruzko prestakuntza eskaintzea.

2.13.2. Segurtasun-agenteei gurtzarako zentroak erregulatzen dituzten araudia eta legeak ezagutzen dituztela bermatzea.

4. Berehalako gomendio espezifikoak

Errealitate sozio-erlijiosoari buruzko ezjakintasuna

2.1.1. Ahalik eta mapa soziologiko zehatz eta eguneratuena edukitzea konfesio erlijiosoen ezarpenari buruz. Erlijio Aniztasunaren Behatokiak duen eredia izan liteke jarraitzeko erreferentzia bat.

2.1.2. Erlijio-erakundearen erregistroari buruzko liburu edo zerrenda izatea, Erlijio Erakundearen Erregistroko Informazioarekin bat datorrena eta Katalunian daukatenaren antzekoa. Erregistro horri esker, EAEn dauden erlijio bakoitzeko erreferentziako pertsona identifikatu ahalko litzateke.

Harreman instituzionalak

2.2.1. Herri-administrazioetako, zein erlijio-erakundeetako ordezkariak identifikatzea, solaskideak argi eta garbi identifikatuta egon daitezen.

2.2.2. Arlo honetan prestakuntza-politikak diseinatu eta ezartzea.

Hirigintza plangintza eta kudeaketa

2.4.1. Gurtzarako zentroei buruzko legea egitea. Erlijio guztientzako legea, katolikoarentzako ere bai, eta udalerrri guztietako beharrei erantzuteko, lurzoruaren esleipen-irizpideak barne hartuko dituen, eta hala bailegokio diskriminazio positiboko neurriak, lizentziak eta izapideak arintzeko neurriak aplikatuko dituen, eta baita erlijio anitzentzako lekuen egokitzapena proposatu ere²³.

Espazio publikoen erabilera

2.5.1. Dagoen araudia ezartzea erlijio guztiak kontuan hartuta. Ekipamendu eta espazio publikoetan erabiltzeko protokolo orokorrak sortzea, eskatzen duten erakunde guztien artean tratu-berdintasuna bermatuz, bai erraztasunetan eta sartzeko baldintzetan, bai erabiltzeagatik izango dituzten betebeharretan.

²³ Eranskinean Euskal Autonomia Erkidegoko Kultu-aretoen lege-aurreproiektuaren bertsioa daukazu.

5. Intereseko dokumentuak eta loturak

1. Oinarrizko araudia (<http://www.observatorioreligion.es/recursos-juridicos/>)

- Egoitza Santuarekin izenpetutako Akordioa (1976).
- Egoitza Santuarekin izenpetutako Akordioa, Militarren Erljio Laguntzari buruzkoa.
- Egoitza Santuarekin izenpetutako Akordioa, Ekonomia Gaiei buruzkoa (1979).
- Egoitza Santuarekin izenpetutako Akordioa, Gai Juridikoei buruzkoa (1979).
- Egoitza Santuarekin izenpetutako Akordioa, Irakaskuntzari eta Kultura Gaiei buruzkoa (1979).
- 24/1992 Legea, FEDERErekin izenpetutako Lankidetzak Akordioa onartzekoa.
- 25/1992 Legea, FCIErekin izenpetutako Lankidetzak Akordioa onartzekoa.
- 26/1992 Legea, CIErekin izenpetutako Lankidetzak Akordioa onartzekoa.
- 7/1980 Lege Organikoa, Erljio Askatasunari buruzkoa.

2. Pluralismo y Convivencia Fundazioaren gidak

http://www.observatorioreligion.es/publicaciones/guias_para_la_gestion_publica_de_la_diversidad_religiosa/

3. Kotsultarako oinarrizko bibliografia

Pluralidades latentes: minorías religiosas en Euskadi

https://www.euskadi.eus/r47-dhlinea1/es/contenidos/informacion/ddhh_diversidad_religiosa/es_ddhh/adjuntos/Pluralidades_Latentes.pdf

Bouchard Taylor txostena

http://www.ikuspegi-inmigracion.net/documentos/documentos_internos/txostena5_eus_opt.pdf

Francisco Diez de Velascoren Erljioari eta erljioei buruzko glosarioa

<http://fradive.webs.ull.es/introhis/materialreligion.es.pdf>

José Mª Contreras Mazaríoren Espainiako erljio-faktorearen esparru juridikoa

http://www.observatorioreligion.es/upload/48/89/Marco_juridico.pdf

Eranskina

Aurreproiektua

Euskal Autonomia Erkidegoko kultu-aretoen legea

Atariko

Antolamendu juridiko demokratiko guztiek, Giza Eskubideen Nazioarteko Zuzenbideak bezalaxe, pertsona orok duen erlijio- eta kultu-askatasuna aitortzen dute, oinarrizko eskubidetzat hartuta, eta berme juridiko handienarekin. Erlijio-askatasuna 1978ko Konstituzioaren 16. artikuluan ere aitortzen da, eta Erlijio Askatasunari buruzko uztailaren 5eko 7/1980 Lege Organikoaren bidez eta Estatuak elizekin eta erlijio-erakundeekin egindako lankidetzahitzarmenen bidez garatu da. Europa mailan, berriz, gogoan izan behar da eskubide horri zer-nolako babesa ematen dioten Giza Eskubideen Europako Hitzarmenaren 9. artikulua, eta Europar Batasuneko Oinarrizko Eskubideen Gutunaren 10. eta 22. artikuluek.

Era berean, azken hamarkadetan, erlijio-fenomenoek aldaketa handiak izan dituzte gure inguruko gizarteetan. Oro har, esan daiteke erlijioaren bilakaera hori sinesmen-aniztasunari edo kidezka-sentimenduen aniztasunari dagokiola, bai eta gure gizarteetako zati garrantzitsu bati eragiten dioten sekularizazio-prozesuei ere. Eta euskal gizartean zehazki, erlijio-aniztasuna ez da erabateko berritasuna, baina gero eta garrantzi handiagoa du sozialki, eta, hori dela-eta, gero eta beharrezkoagoa da aniztasun horren kudeaketa publiko egokia egitea. Euskal Autonomia Erkidegoa, funtsean, nahikoa homogenea izan da zenbait mendez, erlijio-adierazpenei dagokienez; baina, gaur egun, paisaia dibertsifikatua eta askotarikoa dugu, bai hainbat erlijio-tradizio daudelako, bai erlijioak modu desberdinetara antolatzen direlako. Euskal gizartearen ezaugarri hori, erlijio-aniztasun gero eta handiagoa, hainbat faktore sozialen ondorio da. Azkenaldiko migrazio-mugimenduek Euskal Autonomia Erkidegoan dauden erlijio-tradizioak ugaritzea edo lehendik zeudenak finkatzea ekarri dute. Horrez gain, beste prozesu sozial batzuk ere kontuan hartu behar dira; hala, esaterako, bereizitako taldeen arteko gizarte-elkarreraginerako aukera handiagoa dago, komunikazio edo elkarreragin modu berriek, teknologiaren eta komunikazioen alorreko aurrerapenek eta bizi-esperientzien gizarte-eskaintza handiagoak eraginda. Azken batean, euskal gizartean, Europako beste gizarte garatu batzuetan bezala, erlijio-aniztasuna gero eta handiagoa da, eta fenomeno hori, segur aski, behin betikoa eta itzulezina izango da.

Hori horrela izanik ere, indarrean dagoen ordenamendu juridikoak ez die nahikoa arau-tresna ematen erakunde publikoei errealitate plural berri horren ondorioz praktika sozialean sortzen diren gai eta eskaera asko eta asko kudea ditzaten. Arauetan edo kudeaketa politikoaren printzipioetan dagoen zehaztugabetasun hori, besteak beste, kultu-areto edo -guneen auzian islatzen da; areto edo gune horiek, hain zuzen, beharrezko parametroak dira sarri, erlijioaskatasunaren eskubideak duen kanpoko alderdia edo alderdi kolektiboa behar bezala gauzatzeko. Erlijio Askatasunari buruzko 1980ko uztailaren 5eko Lege Organikoak, bigarren artikuluan, elizek, konfesioek eta erlijio-elkarteek erlijio-xedez kultu-edo bilkura-lekuak ezartzeko duten eskubidea bermatzen du, oinarrizko askatasun haren zatitzat. Ildo horretatik, Estatuko legeriak kultu-lekutzat definitzen ditu «soil-soilik» otoi egiteko, erlijio-heziketa emateko edo erlijio-laguntza emateko erabiltzen diren «eraikin edo lokalak». Kultu-aretotzat hartzeko ez da aski legez ezarritako helburuak betetzea soilik; horrez gain, konfesio bakoitzeko erlijio-agintariak emandako berariazko «ziurtagiria» behar da.

Nolanahi ere, orain artean, Estatuko edo autonomia-erkidegoetako hirigintza-araategietan, ez da finkatu berariazko estandarrik «erlijio-ekipamendu» mota honetarako; salbuespen da Kataluniako Autonomia Erkidegoko uztailaren 22ko 16/2009 Legea, kultu-aretoei buruzkoa. Hain zuzen ere, ez Lurzoruari buruzko Estatuko 8/2007 Legeak, ez Lurzoruari eta Hirigintzari buruzko ekainaren 30eko EAEko 2/2006 Legeak, ez dute kultu-lekuak antolatzeko eta irekitzeko arau zehatzik ezartzen. Azken lege horrek aurreikuspen lotesle bat baino ez du hirigintza-diseinuaren ardura duen administrazioarentzat: sistema orokorren sarean erreserba bat ezartzea ezinbestean, «ekipamendu kolektibo pribatuatarako, hala nola merkataritza-zentro,

erlijio-zentro...» (54.2e art.) Halaber, tokiko sistemen zuzkidura-sarearen ezinbesteko elementuen artean sartzen ditu «erlijio-erabilerarako ekipamendu pribatuak» (57.2.e art.).

Beraz, ezinbestekoa da gure autonomia-erkidegoak kultu-gune eta -aretoei buruzko berariazko araudia izatea, gune horiek izan nahi dituzten erlijio-elkarteei erlijio-askatasunerako duten eskubidea babestu ahal izateko, eta ezinbestekoa da, halaber, administrazio publikoei kudeaketarako irizpide egoki eta sendoak ematea, gune eta areto horiei lotutako eskaerak hirigintzako plangintza orokorraren esparruan administratzeko

Euskal Autonomia Erkidegoak eskumen zabalak ditu hirigintza gaietan, bai eta erlijio-profila izan dezaketen beste hainbat gaitan ere, hala nola osasuna, gizarte-laguntza, hezkuntza, komunikabideak, ingurumena edo ondare historiko-kulturala. Hala, Autonomia Estatutuaren 9.2. artikulua adierazten du euskal botere publikoek konpromisoa dutela «herritarren oinarrizko eskubideen eta betebeharren erabilera egokia» zaintzeko eta bermatzeko, eta, hortaz, «gizakien eta giza taldeen askatasuna eta berdintasuna zinezko eta benetako izan daitezen baldintzak eragitera eta oztopoak desagerraraztera bideratutako neurri oro» hartzeko betebeharra dute. Erlijio-esparruko berdintasun eta askatasun hori gauzatzea lortzen da Konstituzio Auzitegiak «laikotasun positiboa» izendatu duena praktikatzeko eta bermatzeko; maila berean dagokie hori botere publiko estatal, autonomiko, foral edo lokal guztiei. Bestalde, 1978ko Konstituzioaren 16. artikulua agintzen du, agindu edo obligazio bidez, erlijio-konfesio guztiekin lankidetzan aritu behar dutela botere publiko guztiek.

Horrek guztiak esan nahi du euskal botere publikoek neurri positiboak hartzeko betebeharra dutela – neurri arauemaileak barne, aztergai dugun hau bera bezala –, beren lurraldean oinarrizko eskubideak betetzen direla bermatzeko, eta eskubide horien barruan sartzen da, noski, erlijio-askatasuna. Neurri horiek guztiz bat etorri behar dute bereizkeriarik ezaren printzipioarekin, eta antolamendu juridikoaren printzipio operatiboak errespetatu behar dituzte; horien artean, batik bat, segurtasun juridikoa. Horrek guztiak justifikatzen du kultu-aretoak edo -guneak irekitzeko buruzko berariazko araudia egiteko beharra, Autonomia Estatutuaren irakurketa eguneratuak dakartzan obligazio horiei eraginkortasunez erantzuteko bide eman dezan.

Esparru horretan, lege honek neurriak hartzen ditu administrazio eskudunek beharrezkoak diren lurzoru-erreserbak ezar ditzaten, eta kulturako edo beste erlijio-helburu batzuetarako guneak irekitzeko eta erabiltzeko ezinbesteko baldintza tekniko eta materialak ezar ditzaten. Legearen helburua da, guztiaren gainera, erlijio-askatasunerako eskubideaz baliatzen laguntzea, baina baita euskal administrazio publikoei, batik bat toki-administrazioei, erreferentzia-irizpideak ematea ere, eskubide hori ziurta dezaten eta kultu-guneen baldintza egokiak berma ditzaten, hirugarrenen eskubide oro errespetatuz. Hala, arau honen oinarrizko ekarpena da udalen hirigintza-antolamenduko planetan erlijio-erabileretarako komunitate-ekipamenduetara bideratutako lurzoruak erreserbatzeko betebeharra ezartzea. Aldi berean, lege honetan aipatzen diren lizentziek ez dakarte, inolaz ere, oinarrizko eskubide bat gauzatzearen ondorio diren erlijio-jarduerak baimentzea, baizik eta jarduera horiek egiteko lokalei baldintza duin eta egokiak bermatzea, hirugarrenen eskubideak babestuta. Hala, kultu-lekuak irekitzeko berariazko lizentzia ezartzeak bide emango du aplikatzeko den administrazio-prozedura zehazteko eta kontzentratzeko; horrek udalerrien erabakietan koherentzia administratiboa erraztuko du, eta, hortaz, segurtasun juridikoa emango die eragindako erlijio-elkarteei. Azken batean, legeak erantzun arauemaile koherentea, bideragarria eta gure antolamenduaren printzipioekin bete-betean bat datorrena eman nahi dio estu-estu oinarrizko eskubide bati lotuta dagoen errealitate sozial berri horri, eta, hala, Estatutuaren agindua bete: herritar guztien eta herritarrek beren eskubideak baliatuz osatzen dituzten taldeen berdintasun benetakoa eta eraginkorra bultzatzea, demokratikoa eta aldi berean plurala den gizartean.

Xedapen orokorrak

1. artikulua. Xedea

Lege honen helburua da erlijio-askatasunaren oinarrizko eskubidearen erabilera bermatzea euskal gizartearen baitan diharduten elizei, konfesioei eta erlijio-elkarteei, eta horretarako kultu-aretoak eta bestelako erlijio-guneak irekitzea eta funtzionamenduan jartzea berariaz arautzea, inolaz ere onartu gabe konfesioen eta erlijio-elkarteen artean bereizkeriarik egitea.

Helburu hori lortzearen, lege honek neurriak hartzen ditu administrazio eskudunek beharrezkoak diren lurzoru-erreserbak ezar ditzaten hirigintza-antolamenduko bitartekoetan, eta kultu-erabilerrako edo beste erlijio-helburu batzuetarako guneak irekitzeko eta erabiltzeko ezinbestekoak diren baldintza tekniko eta materialak ezar ditzaten.

2. artikulua. Printzipioak eta eskubideak

Lege honen printzipioak honako hauek dira:

1. Euskal Autonomia Erkidegoan erlijio- eta kultu-askatasunaz banaka zein taldean baliatzeko berme eraginkorra ematea. Eskubide horiei mugak jartzeko justifikazio bakarra izango da segurtasuna, ordena publikoa, osasun publikoa eta ingurumen egokiarekiko errespetua tarteko izatea.
2. Euskal gizartean dauden erlijio-elkarte eta -konfesioen artean tratu-berdintasuna bermatzea, bai kultu-aretoak irekitzeari dagokionez, bai lege honen eta lege hau garatzeko araudiaren arabera ezarritako funtzionamendu-kontrolari dagokienez.
3. Segurtasun- eta osasungarritasun-baldintzarik hoberenak bermatzea eta ezartzea kultuko eta beste erlijio-erabilera batzuetarako guneak irekitzeko eta erabiltzeko orduan.
4. Euskal Autonomia Erkidegoan dauden erlijio, konfesio eta erlijio-elkarteek erlijio- eta kultuaskatasunaz baliatzeko lekuak edukitzeko duten eskubidea.

3. artikulua. Aplikazio-eremua

1. Lege hau aplikatuko zaie Erlijio Askatasunari buruzko uztailaren 5eko 7/1980 Lege organikoaren aplikazio-eremuan sartzen diren kultu-aretoei, baita aldi batez edo noizean behin erlijio-jardueraren batera bideratzen diren gune eta ekipamendu publikoiei ere.
2. Orobat lege hau aplikatuko zaie konfesio eta erlijio-elkarte guztien hilerriari, bai eta udalhilerrietan horiei esleia dakizkien ehorzketa-guneen erreserbei ere; hori guztia, hiletetako osasun-neurrien eta toki-araubidearen arloan indarrean dagoen legediaren arabera.
3. Lege honen aurreikuspenak ez dira aplikatuko titulartasun publikoko ospitale, laguntzazentro, ikastetxe, beilatoki eta espetxeetako kultu-lekuetan, horiek gai bakoitzari dagokion berariazko araudiaren arabera arautuko baitira.

4. artikulua. Kultu-aretoaren definizioa

Kultu-aretotzat hartzen da etengabe eta soil-soilik kulturako, erlijio-xedeko bileretarako eta erlijio-heziketa edo erlijio-laguntza emateko erabiltzen diren eraikin, lokal edo areto erantsiak, edozein dutelarik titulartasuna, publiko zein pribatua, baldin eta, Erlijio Askatasunari buruzko Lege Organikoak ezarritakoarekin bat, berariaz halakotzat aitortu baditu dena delako elizak, konfesioak edo erlijio-elkarteak; eliza, elkarte edo erlijio-elkarte horrek nortasun juridikoa eduki behar du.

5. artikulua. Aplikazio komuneko arau-esparrua

Lege honetan araututako kultu- eta erlijio-jarduerak gauzatuko dira Konstituzioaren 16. artikulua, erlijio-askatasunari buruzko legedi organikoak, erlijio-konfesioekin hitzartutako Estatuak Akordioak eta oinarrizko eskubideen esparruan Espainiako estatuak berretsitako nazioarteko tratatuek ezarritako arau-esparrua errespetatuz, eta lege honen xedapenekin zein bere erregelamendu-garapenarekin bat.

Lehenengo kapitulua

Kultu-askatasuna hirigintza-antolamenduaren esparruan

6. artikulua. Hirigintza-antolamendua eta EAEko botere publikoen obligazioak kultulekuei dagokienez

EAEko administrazio publikoek behar diren neurriak hartuko dituzte, hiri-plangintzaren sistemen barruan, lege honek biltzen dituen erlijio-jarduerak gauza daitezzen bermatzeko; horretarako, kulturako edo beste erlijio-jarduera batzuetarako ekipamenduak ezartzeko guneak eskainiko dituzte, eta inola ere ez da bereizkeria zuzenekorik zein zeharkakorik egingo, ezta murrizte arbitrarioerik ere.

7. artikulua. Hiri-antolamenduko planen bidez erlijio-erabilerak determinatzea

1. Lege honen helburuak betetzeko, EAEko udalek hiri-antolaketaerako egindako plan berriek kulturako eta erlijio-laguntza emateko lekutzat erabiltzeko gune nahikoa erreserbatu beharko dute, betiere dagoen lurzorua kontuan hartuta, eta udalerrri bakoitzean gai honetan dauden premien eta eskaeren arabera.

2. Obligazio hori betetzeko, udalek ezingo dute jardun kultu-askatasunaren oinarriko eskubidean bereizkeria zuzeneko zein zeharkakorik edo mugatze arbitrarioerik eragiten duten irizpideen arabera; batik bat, jarduera horretarako gune erreserbatuak erabakitzeko edo gune horiek konfesioei eta erlijio-elkarteei esleitzeko orduan.

3. Nolanahi ere, udalek beren hirigintza-ahalmenak baliatu ahal izango dituzte, erlijioekipamendu eta kultu-lekuentzako kokapenik egokienak zein diren erabakitzeko, herritarren interes orokorra zainduz eta elkarbizitza sustatuz; horretarako, erlijio-elkarteen erlijio- eta kultu-askatasuna eta pertsona guztien duintasuna eta eskubideak errespetatzen dituzten erabakiak eta neurriak hartuko dituzte.

4. Erlijio-erabileretarako lurzorua zehazteko eta esleitzeko prozeduran, indarrean dagoen hirigintza-araudi estatala eta autonomikoa aplikatuko dira, bai eta dagokion foru-araua eta garatzen diren erregelamenduzko xedapenak eta udal-ordenantzak ere.

8. artikulua. Titulartasun publikoko ekipamendu edo guneak aldi batean edo noizean behin erlijio-xedeetarako erabiltzea

1. Euskal Autonomia Erkidegoan dauden erlijio-konfesio eta -elkarteen eskubidea dute, administrazio publikoen aldetik, tratu berdinean, benetako eta eraginkorra jasotzeko, hala ekipamendu eta gune publikoen erabilera-lagapen eta -baimenei dagokienez, nola, lege honetan aipatzen diren jarduerak noizean behin egiteko, jabari publikoaren erabilera pribatiboak, bide publikoen aldi baterako okupazioa edo ondarezko ondasunen aldi baterako lagapena ekar dezaketen jarduerari dagokienez.

2. Aurreko zenbakian aipatzen den jabari publikoaren erabilera pribatiboari dagokionez, udalaren hiri-antolamenduko planek konfesio askok erabiltzeko leku, lokal edo erakinak bideratu ahal izango dituzte, lege honetan aipatzen diren jarduerak noizean behin egiteko, baldin eta jabari publikoko ondasunaren okupazioa instalazio desmuntagarriekin edo ondasun higigarriekin egiten bada.

Bigarren kapitulua

Kultu-aretoak (eta beste erlijio-gune batzuk) irekitzeko lizentzia

9. artikulua. Kultu-aretoak (eta erlijio-erabilerarako beste gune batzuk) irekitzeko eta erabiltzeko lizentzia

1. Jendeari irekitako kultu-areto berri bat zabaltzeko eta funtzionamenduan jartzeko, aldeztu aurretik, udal-lizentzia bat eskuratu beharko da. Lizentzia horrek, betiere, izaera arautua izango du. Administrazio eskudunak ezingo du ukatu lizentzia hori, erlijio-erakunde eskatzaileak erlijiozentro bat irekitzeko eska daitezkeen hirigintza eta teknika arloko baldintza guztiak betetzen dituela egiaztatu ondoren. 6 hilabeteko

gehienezko epea ezarriko da lizentzia izapidetzeko; epe hori igarotzen delarik, administrazio-isiltasuna eskatzailearen aldekoa dela ulertuko da.

2. Obra handiaren izaera daukaten eraberritze-lanei ekitea proiektatzen denean ere –eta haiek egiteak, ondorioz, kasuan kasuko lizentzia lortzea eskatzen duenean– beharrezkoa izango da kultu-aretoak irekitzeko eta erabiltzeko lizentzia eskatzea. Bi lizentziok aldi berean eskatu ahal izango dira.

3. Baldin eta, lege honekin bat etorritik, kultu-aretoak irekitzeko eta erabiltzeko udal-lizentzia behar duten lokalek hirigintza-lizentzia ere behar badute, eskatzaileak edo sustatzaileak, kasuan kasuko elizaren, erlijio-konfesioaren edo erlijio-elkartearen izenean, bi lizentziok eskabide-orri bakar batean eskatu behar ditu. Eskabide-orriari, proiektu bakar bat erantsi behar zaio, aplikatu beharreko hirigintza arloko arauak betetzen direla egiaztatzeko.

4. Erregelamenduz zehazten den edukiera gainditzen ez duten lokalen kasuan, kultu-aretoak irekitzeko eta erabiltzeko udal-lizentziaren ordeztu, aldeztu aurreko komunikazio bat eskatu ahal izango da, baldin eta lokal horiek gainerako baldintzak betetzen badituzte (pertsonek segurtasuna, osasungarritasuna, irisgarritasuna, eta hirugarrenentzako immisio eta eragozpenak).

10. artikulua. Segurtasunari eta osasungarritasunari buruzko baldintza material eta teknikoak, kultu-aretoek nahitaez bete beharrekoak

1. Sarrera irekiko kultu-aretoek, betiere, erabiltzaileen segurtasuna eta instalazioen higiena bermatzeko, bai eta hirugarrenei eragozpenak ekiditeko ere, beharrezkoak diren baldintza material eta teknikoak eduki behar dituzte. Baldintza horiek, kasu guztietan, ezarriak izan diren helburuarekiko egokiak eta heinekoak izan behar dute, eta ezingo dute inola ere eragotzi edo zaildu, era arbitrarioan edo arrazoirik gabean, areto horietan gauzatzen den jarduerara.

2. Eusko Jaurlearitzak erregelamenduz ezarriko ditu sarrera irekiko kultu-aretoek bete behar dituzten segurtasun, osasungarritasun, irisgarritasun, babes akustiko, edukiera eta ebakuazioko gutxieneko baldintza tekniko eta materialak, bai eta hirugarrenei eragozpenak ekiditera bideratuak ere, aretoen tamaina eta kokapena kontuan hartuta; horrez gain, toki-erakundeek baldintza horiek bete daitezzen zainduko dute.

Udalbatza batek irizpide eta baldintza horiek ez betetzeak, edo erlijio-elkarteen eskariei erantzuteko orduan udalbatzek erakusten duten pasibotasunak, Eusko Jaurlearitzaren bitartekotza ekarriko du. Bitartekotza, betiere, lege honetan bertan jasotzen den aholku-batzordearen esparruan gauzatu ahal izango da.

3. Honako lege honetan araututako aretoei ez zaie inola ere ezarriko jendeari irekitako establezimenduei oro har eskatzen zaizkienak baino segurtasun- eta higiene-baldintza zorrotzagoak.

11. artikulua. Kutsadura akustikoaren kontrako babesa

Kultu-aretoek, betiere, arauketa estatalean eta autonomikoan –bai eta helburu horrekin onartutako udal-ordenantzetan ere– kutsadura akustikoari buruz bildutako ingurumen arloko arauedapenak bete beharko dituzte.

12. artikulua. Kultu-aretoak irekitzeko arauko baldintzak ez betetzearen kontrako neurriak, zehapen-izaerarik gabekoak

1. Kasuan kasuko udaleko udalbatzaren osoko bilkurak honako lege honetan aurreikusten diren baldintza tekniko eta materialak betetzea exijitu ahal izango du, betetze hori ezinbestekoa denean kultu-aretoaren segurtasun eta osasungarritasun publikoak ziurtatzeko. Baldin eta eskakizun horri erantzuten ez bazaio, eragindako erlijio-erakundeari entzun eta erlijio-gaietarako berariazko batzordeari iritzia eskatu ondoren, udalbatzak itxi eta hustu ahal izango ditu kultuaretoak irekitzeko eta erabiltzeko udal-lizentziarik ez daukaten jendeari irekitako lokalak, edota, lizentzia edukirik, lizentzia horren edukia betetzen ez duten edo lokalaren segurtasuna eta osasungarritasuna bermatzeko exijitzen diren arauak urratzen dituzten aretoak, hariak eta arauko udal-lizentzia lortzen duten arte edo exijitzen diren legezko eta erregelamenduzko baldintzen aurkako akats edo irregulartasunak zuzentzen dituzten arte.

Akats edo irregulartasun horiek zuzentzeko, epe egokia eta nahikoa emango da, erregelamenduzko aurreikuspenekin eta beharrezkoak diren obren ezaugarri eta baldintza teknikoekin bat etorrira; epe hori akatsak konpondu gabe eta irregulartasunak ebatzi gabe igarotzen bada, udalbatzak aretoa itxi ahal izango du.

2. Hala ere, kultu-askatasunaren erabilera bermatzeko, udalbatzak, ebazpen arrazoitu baten bitartez, 1. zenbakian aipatzen den establezimendua ixteko neurria ordeztearabaki ahal izango du, baldin eta pertsonen segurtasuna bermatuta geratzen bada, eta neurri horren ordeztze, instalazioen zati bat zigilatzea erabaki ahal izango du.

3. Agindu hau betetzeko hartzen diren neurriek ez dute zehapen-izaerarik izango; haietako batek ere ez. Neurri horien helburua, soil-soilik, oinarrizko eskubideak babestera eta pertsonen segurtasuna zaintzera bideratu beharko da, bai eta ingurumen egokia babestera ere.

Hirugarren kapitulua

Hirigintza-lizentziak eta beste baimen batzuk

13. artikulua. Hirigintza-lizentziak

1. Kultu-lokalak eta gainerako erlijio-ekipamenduak kultu-aretoak irekitzeko eta funtzionamenduan jartzeko buruzko hirigintza-lizentzietan aplikagarri zaien araubide orokorraren mende daude.

2. Hirigintza-lizentziak udalek eman beharko dituzte, hirigintzaren arloan indarrean dagoen legediaren, hirigintza-plangintzaren eta udal-ordenantzen arabera, eta inola ere ez da onartu ahal izango erlijio-ziozko bereizkeriarik.

Hirigintza-lizentzia behar duten jarduketak, kasuan kasuko hirigintza-plangintzaren eta udalordenantzen arabera, honako hauek izango dira:

- a) Kultu-areto berrien eraikuntza- eta eraikingintza-obra, bai eta lehendik dauden eraikin, eraikuntza eta instalazioen handitze-, eraberritze-, eraldatze- edo birgaitze-obra ere.
- b) Kultu-lokaletarako eraikinen lehenengo erabilera eta okupazioa.
- c) Eraikinen eta instalazioen erabilera-aldaketa, baldin eta kultu-lekuak lehendik dagoen eraikin batean finkatzen badira eta eraikin hori beste jarduera batzuk gauzatzeko erabili bada.
- d) Hirigintza arloko legediarekin edo udal-ordenantzekin bat etorriz, aipatutako lizentzia behar duen edozein jarduketa.

3. Hirigintza-lizentziak emateko edo ukatzeko prozedura toki-araubideko araudiak ezarritakora egokitu behar da, eta administrazio erkidearen eta foru- eta udal-administrazioaren artean hirigintzaren arloan indarrean dagoen eskumen-banaketa errespetatu behar du.

14. artikulua. Beste baimen batzuk

Kultu-aretoek, areto horietan gauzatu daitezkeen beste jarduera jakin batzuei dagokienez, aplikatu beharreko sektore-arauetan ezartzen diren baimenak eduki behar dituzte. Baimena eskatzen salbuetsita egongo dira, edozein kasutan, hitzaldiak edo beste zernahi kultura- edo jolas-jarduera.

Laugarren kapitulua

Administrazio-, irekiera- eta hirigintza-prozedurari buruzko xedapen orokorrak

15. artikulua. Administrazio-espeditente bakarra

1. Kasuen arabera egokitzen den hirigintza-lizentzia, bai eta kultu-aretoak irekitzeko eta funtzionamenduan jartzeko udal-lizentzia ere, espeditente bakar batean izapidetu behar dira, lizentzia bakoitzerako eska daitekeen dokumentazio teknikoa aurkeztu beharra baztertu gabe.
2. Erakunde interesdunak eskabide-orri bakar batean eskatuko ditu aurreko zenbakian aipatzen diren bi lizentziak. Eskabide-orri horri kasuan kasuko dokumentazio teknikoa erantsiko zaio, eta dokumentazio hori ere espeditente bakar batean bildu daiteke.
3. Lizentziaren izapidetzeak toki-erakundetik bertatik datozen edo haren beraren esku dauden ziurtapen, txosten edo alde aurreko beste dokumentu batzuk edukitzea eskatzen badu, espeditente nagusia izapidetzen duen bulegoak zuzenean eskatu beharko ditu horiek guztiak, eta erakunde interesdunari jakinarazi.
4. Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio publikoek, kultu-aretoak finkatzeari dagokionez, honako lege honetan zehatz-mehatz ezarritakoez gain, ez dute beste lizentziarik edo baimenik exijituko.

Bosgarren kapitulua

Erlijio-erakundeen parte-hartzea erlijio- eta kultu-lekuak zehazteko prozeduretan

16. artikulua. Erlijio-konfesio eta -elkarteen parte-hartzea kulturako edo erlijio-izaerako beste jarduera batzuetarako gune publikoak erabiltzeari buruzko administrazio prozeduretan

1. Kultu-leku eta erlijio-ekipamenduetarako erreserbatutako guneak zehazteko eta esleitzeko prozeduretan parte hartuko dute eliza, erlijio-konfesio edo erlijio-elkarteek, hirigintza arloko legedian aurreikusitako jendaurreko informazioko eta herritar-lankidetzako kanalen bidez.
2. Euskal Autonomia Erkidegoaren eta erlijio-konfesio eta -elkarteen arteko elkarriketarako eta lankidetzaren instituzionalerako organo izateko, aholku-izaerako batzorde bat sortuko da, aholkuak eta irizpenak emateko berariaz erlijio-askatasunaren eta kultu-askatasunaren erabilerari eragin diezaioketen Euskal Autonomia Erkidegoko botere publikoen ekimen eta erabakietan. Batzorde horretan orobat ordezkariak izango dituzte foru-aldundiek, udalek, hainbat adituk eta honako lege honen aplikazioan interes kualifikatua duten beste herritar-elkarte batzuek.

Xedapen gehigarriak

Lehenengo xedapen gehigarria. Egoitza Santuarekiko eta beste eliza, erlijio-konfesio eta erlijio-elkarte batzuekiko akordioak

Lege honetan ezarritakoak ez ditu baztertzen Egoitza Santuarekin izenpetutako akordioak, ez eta Estatuak elizekin, erlijio-konfesioekin eta erlijio-elkarteekin sinatutako lankidetzak-akordioak onartzen dituzten lege-mailako arauak ere.

Bigarren xedapen gehigarria. Lizentzia lortzeko egiaztapena

Espainiako Estatuaren eta Egoitza Santuaren arteko Akordioaren 1.2 artikuluan gai juridikoei buruz xedatzen dena alde batera utzi gabe, beren jarduera Euskal Autonomia Erkidegoan gauzatzen duten eliza, erlijio-konfesio eta -elkarteek, hirigintza-lizentzia eskatzeko eta kultuaretoak irekitzeko eta erabiltzeko udal-lizentzia edo 9. eta 13. artikuluetan aipatzen den noizean behingo erabilerarako lagapena edo baimena eskatzeko, erlijio-erakundeen erregistro estatalean edo Euskal Autonomia

Erkidegoan sor daitekeen antzeko izaerako beste edozein erregistrotan inskribatuta daudela egiaztatu beharko dute.

Hirugarren xedapen gehigarria. Zuzeneko eta zeharkako bereizkeria kultu-askatasunaren erabileran

Zuzeneko bereizkeria gertatzen da eliza, erlijio-konfesio edo erlijio-elkarte batek, kultu-leku edo guneen irekierarekin eta funtzionamenduarekin lotutako alderdiren batean, tratu desberdina jasotzen duenean, beste eliza, erlijio-konfesio edo erlijio-elkarte batek antzeko egoera batean jaso duenaren aldean, baldin eta tratu-desberdintasunak alde hori modu objektibo eta arrazoizkoan justifikatzen duen bidezko helburu bat ez badu eta helburu hori lortzeko erabilitako baliabideak beharrezkoak eta egokiak badira.

Zeharkako bereizkeria gertatzen da udalaren hirigintza-antolamenduko plan batek, lizentzia edo emakida batek edota itxuraz neutroa den irizpide edo praktika batek desabantaila berezi bat eragiten dionean eliza, erlijio-konfesio edo erlijio-elkarte bati, beste batzuen aldean, kulturako leku edo gune bat edukitzeko eskubidean.

Ez dago zeharkako bereizkeriarik jarduketak hura modu objektibo eta arrazoizkoan justifikatzen duen bidezko helburu bat badu eta helburu hori lortzeko erabilitako baliabideak beharrezkoak eta egokiak badira.

Xedapen iragankorrak

Lehenengo xedapen iragankorra. Udalaren hirigintza-antolamenduko planak lege honetara egokitzea

1. 7. artikuluan ezartzen den eskakizuna aplikagarri zaie, lege hau indarrean sartzen den unean izapidetze egoeran edo berrikuste prozesuan egonik, behin betiko ebazpena jaso ez duten hiriantolamenduko planei ere.
2. 7. artikuluko zehaztapenetara egokituta dagoen udal mailako hirigintza-antolamenduko planik ez daukaten udalerriek, haietara egokitu beharko dute, honako lege hau indarrean sartu ondoren onartzen den hirigintza-plangintzaren lehenengo aldaketan.
3. Udalerriek, edozein kasutan, honako lege honen 4. artikulura egokitu behar dute beren plangintza orokorra, indarrean sartzen denetik 5 urteko epean. Epe hori hirigintza-plangintzaren eraberritzea eta egokitzapena gauzatu gabe amaitzen bada, erlijio-elkarte eta herritarrek jurisdikzio-bidean exijitu ahal izango dute egokitzapen hori.

Bigarren xedapen iragankorra. Euskal Kultur Ondareari buruzko uztailaren 3ko 7/1990 Legeko Inbentarioan sartutako kultu-aretoetarako legedi aplikagarria

1. Euskal Kultur Ondarearen Inbentarioan sartutako kultu-aretoak Euskal Kultur Ondareari buruzko uztailaren 3ko 7/1990 Legean ezarritakoaren bidez arautzen dira. Beraz, lege hau ez da aplikagarria areto horientzat.
2. Euskal Kultur Ondareari buruzko 7/1990 Legea orobat hirugarren xedapen iragankorrean aipatzen den epearen barruan Inbentarioan sartuta dauden kultu-aretoei eta haiei bakarrik aplikatzekoa izango da.

Hirugarren xedapen iragankorra. Euskal Kultur Ondarearen Inbentarioan sartuta ez dauden kultu-aretoak

Honako lege hau onartzen den unean dauden sarrera irekiko kultu-aretoek, baldin eta bigarren xedapenean aipatzen den inbentarioan sartuta ez badaude, honako lege honen garapenean erregelamendu bidez ezartzen diren oinarritzko eskakizunak (segurtasun-, osasungarritasun- eta ingurumen-baldintzak) bete beharko dituzte. Egokitzapena bost urteko epean egin beharko da, erregelamendua onartzen denetik aurrera. Ondorio horietarako, kultu-aretoetako titularrak behartuta daude udalei jakinaraztera aipatutako eskakizunak betetzen dituztela.

Laugarren xedapen iragankorra. Kultu-aretoen baldintza tekniko eta materialak egokitzeko aldia

Honako lege hau indarrean sartzean 10. artikuluan aipatzen diren eta erregelamenduan ezarriko diren gutxieneko eskakizun material eta teknikoak betetzen ez dituzten kultu-aretoek, gehienez ere, 5 urteko epea izango dute eskakizun horietara egokitzeko.

Azken xedapenak

Azken xedapenetatik lehenengoa. Erregelamendua onartzea

Eusko Jaurlaritzak, honako lege hau indarrean sartzen denetik sei hilabeteko epean, lege honen garapeneko erregelamendua onartu behar du.

Azken xedapenetatik bigarrena. Indarrean jartzea

1. Lege hau Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu eta hogeit hamar egunera jarriko da indarrean.